FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENINGS MEDLEMSTIDNING
Nr 2/2021

bibban

Författarstig
lockar till vandring i Nykarleby

SID 24

Lättläst
är inte alltid lätt för en ung läsare

SID 18

Marcus Rosenlund:
”Föråldrade faktaböcker har också ett värde”

SID 11

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING

Innehåll 2/2021

Aktuellt 4–7

Biblioteksdagarna:
Lyckad konferens i märkliga tider 8

Glädje i en tid av isolation
och osäkerhet 9

Det mångfasetterade biblioteket 10

Marcus Rosenlund:
”Det är okej att inte förstå allt” 11

Nationella minoriteter
och bibliotek i Sverige 14

Bokprat uppmuntrar till att
utforska ny litteratur 16

Förenklade böcker för barn
kan hämma lusten att läsa 18

Böcker – läsa eller lyssna? 22

Kolumnen: Kund eller medborgare? 23

På vandring i författarnas stad 24

Anrik förening värnar om det svenska 26

Frågor till FSBF:s ordförande
och verksamhetsledare 28

Trotjänaren: Disa Svenskberg 30

Föreningsinfo 31

HAN SKREV ÅRETS BIBLIOTEKSBOK

11

Vetenskapsredaktören och författaren Marcus Rosenlund tilldelades under Biblioteksdagarna pris för sin debutbok *Mot stjärnorna - strövtåg i universum*. I boken zoomar han in på universums enskilda bitar på ett sätt som är spännande och lätt att ta till sig.

KATARINA REJMAN LÄSTE 369 KAPITELBÖCKER PÅ UPPDRAG AV SBI 18

TROLLMORS KOJA I VÖRÅ ÄR EN FÖRTJUSANDE BOK-BYTARPLATS 6

SATSNINGAR PÅ LÄS-NING VIDGAR VYERNA 16

FSBF ÄR EN FÖRENING MED EN MÅNGFALD AV UPPDRAG 26

TJUGO FÖRFATTARE MEDVERKAR I FÖRFATTARSTIG I NYKARLEBY 24

Om att våga tala svenska på biblioteken

I DET HÄR NUMRET av *Bibban* kan ni läsa om projektet Finland Swedish Online som genom ett par färska enkäter visar att det talas ganska lite svenska på våra bibliotek, trots att viljan finns bland personalen.

Enligt den första enkäten uppgav 32 procent av respondenterna (biblioteksanvändare) att de talar finska på bibliotek, trots att 95 procent av dem angav svenska som sitt modersmål. Det här gällde främst biblioteksanvändare i huvudstadsregionen och Åbo.

Jag är själv medskyldig till att ofta börja på finska. Under mina 11 år som bosatt i Helsingforsregionen skyllde jag på att jag ville utveckla min finska, men orsakerna var antagligen samma som enkäten visade: man känner sig besvärlig eller har i något skede blivit illa bemött då man talat svenska.

Den andra enkäten riktade sig till finskspråkig biblioteks-personal och visar att en klar majoritet (67 procent) gärna skulle försöka betjäna på biblioteksanvändarens eget språk, men någonstans verkar det alltså fallera. Förutsättningarna och satsningarna på flerspråkighet är helt säkert olika runt om i Finland.

Det är viktigt att synliggöra svenskan på våra bibliotek. Samtidigt är det av yttersta vikt att vi skapar en trygg miljö för språkanvändning. Hur kan till exempel vi svenskspråkiga uppmuntra våra finskspråkiga kolleger att tala mer svenska, och vice versa? Hur gör ni som jobbar på tvåspråkiga bibliotek, oberoende ort? Vilka är era erfarenheter? Skicka gärna dem till oss på fsfb@fsbf.fi eller fyll i kontaktformuläret på vår hemsida.

Azra Arnautovic
FSBF:s verksamhetsledare

Bibban
är Finlands svenska biblioteksförenings medlemstidning, som utkommer tre gånger om året. En webbversion av tidningen publiceras på www.fsbf.fi där också tidigare nummer finns att läsa. Kontaktuppgifter till styrelsemedlemmarna finns på sidan 27.

ISSN (tryckta upplagan): 1459-5044
ISSN (webbversionen): 1459-5052

UTGIVARE
Finlands svenska biblioteksförening r.f.

Ansvarig utgivare
Marina Sandström (ordf.)
ordforande@fsbf.fi

Chefredaktör
Pia Vuorio
fsbf@fsbf.fi

REDAKTIONSRÅD
Lotta Karlström, Tobias Larsson, Gun Vestman, Margareta Danielsson och Monica Sandström
Layout Heidi Jylhä, Solid Media
Tryckeri Forsberg, Jakobstad

ANNONSER
Vill du annonsera i Bibban?
Hör i så fall av dig till fsbf@fsbf.fi.
Annonspriser:
Helsida (bakpärm) 350 €
Helsida (inlaga) 300 €
Halvsida 200 €, fjärdedelssida 150 €

MATERIAL
Material som skall publiceras i tidningen levereras enklast per e-post till fsbf@fsbf.fi. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera text och bilder före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material.

Medlemsavgift
Ordinarie medlemmar 25 €
Arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Studerande: gratis (OBS! Nytt för i år!)
Konto: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betalarens namn bör vara samma som medlemmens.

Prenumerationsavgift
Inom Finland 35 €
Utomlands 45 €

Adressändringar
Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till azra.arnautovic@fsbf.fi

Webbplats www.fsbf.fi

Pärmbild Monica Sandström

FSO Bibliotek strävar efter att förbättra den svenskspråkiga servicen

FSO, eller Finland Swedish Online, är en plattform som erbjuder webbkurser i svenska. Just nu utvecklas en ny kurs, FSO Bibliotek, specifikt för biblioteksper-sonal som vill förbättra sin svenska.

FINLAND SWEDISH ONLINE, FSO, är ett gratis och öppet tillgängligt kurspaket i det svenska språket. Kurserna finns på nätet för självstudier men kan också användas av lärare i utbildningsmiljöer. Hela den första kursen på Finland Swedish Online bygger till stor del på den isländska förlagan, Icelandic Online. I den första kursen finns bland annat en delkurs som utspelar sig på Nordisk kulturkontakts specialbibliotek.

– Det var viktigt för oss att ha med autentiska situationer som passar den nivå som delkursen riktar sig till, därav dialogen på biblioteket. I delkursen övar kursdeltagaren på frågor och svar kring adress och telefonnummer och ansöker om bibliotekskort, säger **Therese Lindström Tiedemann**, universitetslektor i svenska språket på Helsingfors universitet och projektledare för FSO.

Som respons på Kulturfondens rapport *Det breda uppdraget* (av **Maria Grundvall**) har FSO fått medel av Svenska Folkskolans Vänner för att utveckla en ny webbkurs, denna gång uttryckligen för bibliotekarier som vill förbättra sin svenska. Kursen kommer inte att vara på nybörjarnivå, utan riktar sig till personer som har en viss grund i det svenska språket, varpå även mer avancerade nivåer ingår i kursen.

Kursen kommer att bestå av fem olika tematiska delar. Alla teman tangerar hela tiden biblioteksarbete och litteratur, till exempel muntlig och skriftlig kundservice, boktips och svensk litteratur och evenemang på biblioteket.

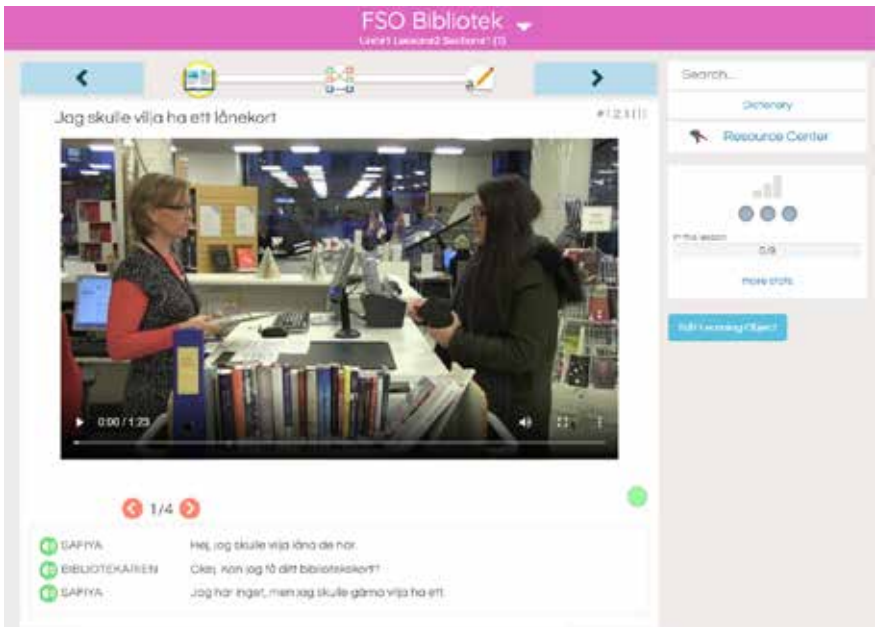

Bekanta ansikten i FSO1. Safiya (Azra Arnautovic) ansöker om ett bibliotekskort av Bibliotekarien (Mikaela Wickström).

Övar stavning. Under kursen FSO Bibliotek övar man bland annat svensk stavning, som inte alltid motsvarar uttalet.

– De olika temana kommer att ha en nivåstegring, så om man inte har så hög nivå kan man göra första lektionen i tema 1, sedan första lektionen i tema 2 och så vidare, förklarar Lindström Tiedemann.

Kursens planering började med enkätundersökningar både på svenska och finska med syftet att kartlägga biblioteksspersonalens kunskaper i svenska samt att få en helhetsbild över biblioteksspersonalens arbetsuppgifter. Därtill skickades även en allmän enkät ut till svenskspråkiga biblioteksanvändare i Finland. Resultaten visade att det bland biblioteksspersonal nog finns en vilja att försöka betjäna på svenska; hela 67 procent av respondenterna svarade att de skulle försöka betjäna biblioteksbesökaren på hens eget språk. Kursen FSO Bibliotek kan därför fungera som en tillgänglig plattform som man med låg tröskel kan närma sig om man vill satsa lite mer på sina språkkunskaper.

– Kursens tidtabell har tyvärr skjutits upp på grund av coronapandemin men vi hoppas kunna lansera en betaversion i början av september och justera den vartefter enligt kommentarer från användare, berättar Lindström Tiedemann.

För mer information kan man höra av sig till kursens projektanställda, som gärna ställer upp på introducerande sessioner. Deras kontaktuppgifter hittas på kursens blogg.

Azra Arnautovic

Kurshemsida:
https://finlandswedishonline.fi

Kursens blogg:
https://blogs.helsinki.fi/finland-swedish-online

De allmänna biblioteken har en nyckelroll i bibliotekens digimediaprojekt

UTREDNINGSARBETET INOM de allmänna bibliotekens digimediaprojekt har avslutats och projektets resultat finns att läsa på www.kirjastot.fi/digimediahanke/tulokset. Projektet fortsätter ändå i september och nya anställda rekryteras för pilottestfasen. De lokala bibliotekens roll lyfts fram i det fortsatta projektet och är mycket viktig för förverkligandet av ett gemensamt e-bibliotek.

Utifrån utredningsarbetet inom de allmänna bibliotekens digimediaprojekt rekommenderas en gemensam takorganisation för det nya gemensamma e-biblioteket, som ansvarar för materialet, tekniken och de digitala rutinerna. Man vill ändå bevara det lokala aktörskapet även för det digitala materialet.

De lokala biblioteken måste även i framtiden kunna påverka exempelvis vad som är synligt och lyfts fram ur samlingarna i det egna området samt få aktuella statistikuppgifter om e-biblioteket. Även kundbetjäningen kommer åtminstone till en del att bli kvar i det egna närbiblioteket: exempelvis handledning för användningen och skapandet av inloggningsuppgifter för personer som inte vill eller kan skaffa inloggningsuppgifter själva via nätet med hjälp av säker identifiering. Alla rekommendationer för projektet kan läsas i sammanfattningen av utredningsarbetet.

Med tanke på genomförandet av projektet är det mycket viktigt att rutinerna planeras av de allmänna biblioteken gemensamt. Även samarbetet med förlagsbranschen förblir viktigt. Eftersom projektet omfattar många viktiga samarbetspartner spelar kommunikationen en viktig roll även i det fortsatta projektet.

Projektet fortsätter med pilottestning

I augusti 2021 bekräftades att projektet får fortsatt finansiering från undervisnings- och kulturministeriet. Projektet fortsätter med en planerings- och pilottestfas, som bland annat omfattar planeringen av samarbetsmodeller samt precisering och pilottestning av olika delområden av tekniska lösningar.

För att föra projektet framåt rekryteras också nya anställda: en koordinator för biblioteksnätverket, en kostnads- och materialkoordinator, en teknikkoordinator och en kommunikationskoordinator.

Källa: biblioteken.fi

Foto: Ella Tommila

Trollmor uppmuntrar till läsning och bokbyte

Enligt en gammal sägen finns det troll ute på Kastminnet i Vörå. Men kanske det inte bara är en sägen?

CIRKA FYRA KILOMETER från riksväg 8, ute på Kastminnet i byn Karvat i Vörå bor det enligt sägnen troll i en liten koja. Vägen dit är krokig och grusig och omringad av skog, men när skogen öppnar upp sig hittar man förutom kojan också en fin strand och ett vindskydd med grillplats.

I juni 2019 omvandlades kojan till en bokbytarhörna i skogen. Därefter har verksamheten växt till sig. I kojan hittar man förutom en hel drös med böcker också två stolar, en gästbok, trämaterial och en liten presentbutik.

– Jag tycker om att pyssla och vara kreativ och var glad då jag insåg att kojan kan fungera som en bokbytarhörna och som en plats där besökare kan ta det lugnt och njuta, berättar Trollmor.

Presenterna i butiken fixar Trollmor på eget bevåg, när tid för pyssel och kreativitet finns. Butiken fungerar med självbetjäning. Men Trollmor behöver inte göra allting själv. Via den lokala byföreningen i Karvat kunde Trollmor ansöka om pengar för att rusta upp och införskaffa kanoter till stranden som besökare får låna. På området finns också ett flertal picknickbord. Byns invånare hjälper Trollmor och ser till att verksamheten hålls i skick – till exempel genom att hålla koll på kanoterna.

– Det är alltid lika roligt att se om någon har hittat en lämplig bok åt sig eller lämnat böcker, säger Trollmor.

Trollmors koja är inte den enda i sitt slag; kojan fick inspiration från Bokbåset i Vassor i Korsholm, som i sin tur inspirerades av ett liknande projekt, nämligen Bokholken i Kronoby.

Trollmors koja på Instagram: *www.instagram.com/trollmorskoja/*

Text och bild:
Azra Arnautovic

Mer än en bokbytarhörna. Trollmors koja fungerar bland annat som en bokbytarhörna, men där finns också annat smått och gott.

Eget pyssel. Trollmor pysslar mycket; allt från att gå igenom böcker till att göra skyltar.

Välkomnande miljö. Dörren till Trollmors koja är alltid öppen!

Hälsningar från besökare. I Trollmors koja finns en gästbok som besökare kan skriva i. FSBF lämnade såklart också en hälsning!

Vasa litteraturfestival arrangeras i höst med temat rytm

DEN TVÅSPRÅKIGA litteraturfestivalen Vasa LittFest ordnas 11–14.11.2021. Medverkande författare är **Hassan Blasim**, **Karin Smirnoff** och **Sirpa Kähkönen**.

Hassan Blasim är författare, manuskriptförfattare och regissör, född i Irak och numera bosatt i Helsingfors. Blasim har bland annat vunnit den brittiska dagstidningen *The Independents* uppskattade pris Independent Foreign Fiction Prize. Tre av Blasims verk har översatts till svenska: *Galningen från frihetstorget*, *Irakisk Kristus* och *Allah99*.

Karin Smirnoffs intensiva debutroman *Jag for ner till bror* (2018) har inspirerat såväl kritikerna som läsarna. Verket som inleder en trilogi var nominerad till Augustpriset år 2018. Smirnoffs senaste roman *Sockerormen* utgavs tidigare i år.

Ett samarbete som inleddes mellan Vasa stadsorkester och författaren Sirpa Kähkönen under fjolårets LittFest får i år en fortsättning. Kähkönens senaste roman *Vihreä Sali* kommer ut i september 2021 och är en fortsättning på den omtyckta Kuopio-serien.

Program för unga redan i september

LittFest tjuvstartar redan i september då en förfestival för unga ordnas i samarbete med förläggaren och författaren **Tiina Hautala**. Intressanta diskussioner i biblioteket och workshoppar vid läroanstalter utlovas.

I år försöker man ordna festivalen som ett fysiskt evenemang men programmet förbereds så att det kan genomföras på distans eller som ett hybridevenemang. Programmet kompletteras och utökas under hösten. För närmare information se Vasa stadsbiblioteks hemsida.

Pia Vuorio och STTinfo

Rit- och skrivtävlingen ”Snälla hjältar” riktar sig i höst till barn under skolåldern

FJOLÅRETS SUCCÉ, rit- och skrivtävlingen Snälla hjältar, med målet att stärka barnens intresse för böcker och läsning samt deras förmåga till empati, ordnas igen. Målgruppen för höstens tävling är barn i 5-6 års ålder inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken i Finland. Alla svenskspråkiga daghem och språkbadsdaghem får i höst **Linda Bondestams** bok *Mitt bottenliv* av Svenska folkskolans vänner (SFV). I anslutning till donationen arrangeras rit- och skrivtävlingen Snälla hjältar som består av två delar: en fortsatt berättelse på boken och ett bildcollage.

Daghemmen kan sända in ett (1) bidrag till tävlingen under tiden 8.9–8.10. Av de inkomna bidragen väljer en jury ut tio bidrag som går vidare till final. Allmänheten och daghemmen har möjlighet att rösta på de tio finalisterna under tiden 25.10–8.11 på SFV:s webbplats.

Den 10 november utses tre vinnare utan inbördes ordningsföljd. Vinnarna får digra bokpaket med färsk finlandssvensk barnlitteratur.

Under tidsperioden december 2021 - maj 2022 ordnas en ambulerande utställning på biblioteken runt om i Svenskfinland bestående av de vinnande bidrag kompletterat med bidrag från daghem i regionen.

– SFV:s mål inom sektorn utbildning är att barn och unga utvecklar kompetenser som behövs i framtiden. Till dem hör kreativitet och förmåga att samarbeta. Årets uppsättning av tävlingen Snälla hjältar stärker bland annat dessa egenskaper då barnen tillsammans skapar ett tävlingsbidrag, säger **Niklas Wahlström**, sektoransvarig för utbildning på SFV. Som en del av årets tävling vill arrangörerna uppmärksamma det pedagogiskt värdefulla arbete som görs inom småbarnspedagogiken.

Tävlingen arrangeras av SFV i samarbete med Moomin Characters, Förlaget M, projektet Läsiver inom Helsingfors stad, Svenska modersmålslärarföreningen och med Barn- och ungdomsstiftelsen som en del av dess läskampanj Read Hour.

Mer information om tävlingen finns på *www.sfv.fi/snallahjaltar*

Johanna Karlsson

Lyckad konferens i märkliga tider

10–11.5 kulminerade vårt ihärdiga arbete då vi körde igång vår allra första digitala konferens *De finlandssvenska biblioteksdagarna - Det mångfasetterade biblioteket*. Hur många konferenser och evenemang måste man månne vara med om innan nervositeten lägger sig?

DE SISTA SEKUNDERNA innan klockan skulle slå 12 och min och **Marina Sandströms** välkomsthälsning skulle börja sändas, var nästintill outhärdliga. En lyckad konferens går inte att ordna ensam. Ett stort och varmt tack till styrelsen och arbetsgruppen som deltog i planeringen och litade på oss till hundra procent; värdet av den tilliten går det inte att sätta ord på. Tack till konferenssekreteraren, eller numera verksamhetskoordinatorn **Adriana Knispel**, vars lugna sätt och gedigna erfarenhet av digitala evenemang var guld värd. Tack till alla som bidragit till konferensen, medverkat, varit bollplank, tipsat oss och som gjort det möjligt att ordna ett så stort digitalt evenemang med relativt få resurser. Tack till alla er som tittat på och följt med konferensen, som kommenterat och delat information. Detta är föreningsliv när det är som bäst!

Många av deltagarna var glada över det digitala formatet eftersom det möjliggjorde deltagande på distans enligt egen tidtabell, men ett flertal var överens om att den fysiska kontakten, kaffepauserna och de små diskussionerna fattades. Det förstår vi verkligen, och nästa år hoppas vi att vi får ses fysiskt! I övrigt var responsen enig: Konferensen var väl ordnad och **Tobias Larsson** gjorde ett fantastiskt jobb som konferencier. Ett hjärtligt tack för de orden! Vi är otroligt stolta över vad vi lyckats med, särskilt med tanke på de rådande omständigheterna i världen och att i princip varje möte hålls på distans.

Men vad händer nu? Hur framtiden ser ut vet ingen men jag tror att hybridevenemang kan vara starka alternativ. Tack vare hybridevenemang kan personer som vill och har möjlighet att delta fysiskt göra det. Samtidigt kan de som inte har den möjligheten delta på distans enligt egen tidtabell och förmåga. Hybridevenemang kräver förstås en del planering och koordinering och det är många frågor som ska besvaras. Vi måste först och främst utgå ifrån att vi är en liten förening som inte har särskilt stora resurser. Vad har vi möjlighet att överhuvudtaget erbjuda? Ska det finnas skilda digitala versioner av eventuella workshoppar för dem som deltar på distans? Hur tillgänglig vill vi att konferensen ska vara? Och vem vill vi egentligen nå? Svaren är otaliga och i höst ska vi börja besvara dem. Vi vet att konferensen kommer att ordnas i Österbotten – men exakt var och hur får vi återkomma till senare i år. Tillsvidare lever vi länge på årets konferens. Vilken tur att vi kan återuppleva den på Youtube hur många gånger som helst.

Azra Arnautovic

De finlandssvenska biblioteksdagar

Antal förhandsanmälda
145

Antal anmälda utanför Finland och Åland
73

Antal medverkande
17

Antal personer ”bakom scenen”
5

Personer som deltagit i planeringen
10

Antal programpunkter
11

Antal samarbetspartner
9

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING

Glädje i en tid av isolation och osäkerhet

Att skapa inspirerande och välkomnande evenemang kräver gott samarbete och kreativitet, särskilt då det ska ske helt digitalt. Tack vare det lyckades FSBF ordna en fin, digital konferens.

JAG GILLAR ATT SKAPA upplevelser och sammanhang för människor, möjligheter för kunskap att spridas och nätverk att knytas. Ett naturligt sätt att göra detta har varit genom att ordna evenemang. I och med coronapandemin har sättet vi sett på sammankomster förändrats totalt. Värdet av att få samlas och dela med sig av erfarenheter och kunskap har dock inte försvunnit. Hur kan vi agera ansvarsfullt i pandemiläget utan att gå miste om allt gott som kommer av att mötas som människor?

Då jag började arbeta för Finlands svenska biblioteksförening i februari 2021 var vi mitt i en period av isolation och osäkerhet. Under pandemin har jag haft turen att få vara involverad i evenemangsproduktioner som blivit av, men kanske inte på det sätt som jag ursprungligen förväntat mig. Jag har känt mig extremt lyckligt lottad i en tid av uppskjutna föreställningar och avbokade evenemang, men samtidigt har det krävt en hel del flexibilitet och kreativitet. Orsaken till att dessa evenemang blev av var helt och hållet tack vare internet.

Fyyri som röd tråd

Som konferenssekreterare för biblioteksdagarna 2021 fick jag jobba med den kreativa sidan av evenemangsproduktionen. Vi ville skapa ett evenemang som skulle kännas inspirerande och välkomnande. Som evenemangets röda tråd ville vi ha Fyyri, det nya vackra biblioteket i Kyrkslätt där konferensen skulle hållas. Eftersom vi inte kunde visa upp biblioteket fysiskt ville vi ändå lyfta fram det och låta det figurera tydligt i marknadsföringen och i det grafiska uttrycket för konferensen. På detta sätt ville vi skapa en bild av att vi alla var där tillsammans, i ett virtuellt Fyyri på internet.

Genom hela produktionsprocessen inför konferensen kändes faktumet att konferensen måste hållas online mera som en möjlighet än ett hinder. Genom att streama evenemanget online kunde vi nå ut till människor som kanske inte kunnat eller velat delta på plats. Med hjälp av tekniska hjälpmedel kan vi även erbjuda bättre tillgänglighet än tidigare, något jag ser fram emot att implementera i evenemang även i framtiden. Denna svåra tid har definitivt kommit med många lärdomar då vi tvingats hitta nya arbetssätt och lösningar. Jag tror att vi i framtiden kommer att få se mer och mer hybridevenemang som kan leda till större deltagande och bredare nätverk än tidigare.

Jag hoppas ni trivdes på vår virtuella konferens och fick med er lärdomar eller bara glädjen av att få prova på någonting nytt! Vi kanske ses igen i framtiden, endera online eller offline.

Adriana Knispel

Hybrid är framtid. Hybridevenemang är mer en möjlighet än ett hinder, enligt konferenssekreterare Adriana Knispel.
Bild: privat

...na 2021 i siffror

Antal uppspelningar
Dag 1: **357** Dag 2: **233**

Antal gånger vi textat fel
9 000

Antal övriga problemlösningar
354 028

Tack till konferensens sponsorer:

Stiftelsen Emelie och Rudolf Gesellius fond

Svenska kulturfonden

Undervisnings- och kulturministeriet

William Thurings Stiftelse

Schildts & Söderströms

Det mångfasetterade biblioteket

JEG ARBEJDER TIL dagligt som leder på Gentofte Centralbibliotek (som er en art länsbibliotek, der dækker hele hovedstadsregionens folkebiblioteker) med særligt ansvar for den nationale materialeoverbygning – og så driver jeg med en partner et regnbuenetværk for biblioteketsansatte og særlig relevant her: *Nordic Network for Norm Critical Leadership* (sammen med bla. min finske partner, **Rita Paqvalen**, Kultur för Alla). Og især pga mit diversitetsarbejde ramte et par af oplæggene direkte ind hos mig.

Hvis jeg skal vælge et at hæve frem, tror jeg særligt temaet omkring 'tryggare rum' på Oodi var spændende og helt relevant at lytte til. Det var fantastisk at høre om tankerne omkring at skabe tryggere rum. Et tema som fylder ganske meget i det nordiske netværk for normkritisk ledelse.

Det var især den klare refleksion over forskellen mellem det trygge rum (safe space) og det tryggere rum (safer space), som var inspirerende at høre om. På bibliotekerne siger vi ofte, at 'alle er inviterede' – og det forstærker forståelse af, at alle er velkomne, men dækker også over, at ikke alle føler sig velkomne. Så det var inspirerende at høre om arbejdet med at skabe rum, hvor flere føler sig velkomne og trygge. Som **Samu Eeve** (Oodi) talte om, handler det om et emotionelt trygt rum og et velbefindende.

En af de sager som ofte fylder i arbejdet med normkritik netop paradokset: hvordan kan man (som leder) arbejde med at destabilisere hierarkiske strukturer, når man på mange måder netop er ansat til (i et vist formelt omfang) at opretholde dem. Grundbetingelsen for normkritik på arbejdspladsen er jo netop, at den foregår inde i en institutionel ramme, og som sådan opstår der hele tiden begrænsninger – på et tidspunkt mister man legitimitet, hvis man altid destabiliserer herskende normer. Det synes jeg havde en parallel til når Samu Eeve peger på, at institutionelt 'safe space' er en illusion – men at vi i stedet må arbejde på tryggere rum. "Det er en proces, som aldrig når sit mål", sagde Samu Eeve. Det samme gælder den normkritiske praksis. For mig handler den normkritiske praksis om repetition, og om at opøve en sensibilitet over for normer. At kunne lokalisere dem, få øje på majoritetsperspektiver, og dermed hele tiden stille spørgsmålstegn ved deres 'naturlighed'.

Konferensen intresserade. Amalie Ørum Hansen från Danmark var en av de första som anmälde sig till konferensen. Foto: Gitte Sofie Hansen

Nordic Network for Norm Critical Leadership blev stiftet i 2018 sammen med lederen af den finske institution Kultur för Alla Rita Paqvalén. Netværket fik sidste år tildelt langvarig netværksstøtte af fonden Nordic Culture Point og har i 2019, før Coronakrisen satte ind, holdt to netværksmøder i Finland og Danmark. Vi er i alt 18 deltagere fra de 3 lande. I den lange nedlukningsperiode har vi mødtes online og sparret med hinanden og lyttet til oplæg fra eksperter i diversitetsarbejde. Ud over de kommende 2 interne netværksmøder i København og Sverige, vil der også blive afholdt en mere praksisorienteret workcamp i Finland, vi har igangsat en fælles skriveproces og planlægger en konference i Finland i 2022.

Bibliotekerne som kulturbærende institutioner

Vi taler ofte stolt om bibliotekerne som kulturbærende institutioner – og institutioner er kun noget i kraft af de mennesker som opretholder dem – og det er os. Det betyder også, at det er os, som kan vise hvilke institutioner og hvilke rum, vi gerne vil have. Alle undersøgelser peger på, at borgerne oplever information fra biblioteket som 'sandt' som autentisk – som fakta. Vi har en enorm troværdighed. Og dermed en enorm forpligtelse i at være ekstra kritiske over for vores rutiner og over for den virkelighed, vi faktisk vælger at reproducere og forstærke – eller udfordre… gennem vores programmer, dem vi giver taletid, de forfattere og illustratorer vi formidler og giver plads, de fortælling, dem der er hovedperson i dem, vores sprog med borgerne og med hinanden. Alt dette er et kæmpe råderum, hvor vi aktivt kan bidrage til at skabe en bedre og mere inklusiv virkelighed.

Det betyder, vi skal lære nye diskurser, blive bevidste om vores positioner, få øje på de privilegier vi har, og det betyder, vi skal arbejde på at lokalisere de døde vinkler med hjælp fra andre og ikke mindst med hjælp fra en normkritisk tilgang. Vi er nødt til at se på vores nærhed til diskriminerende praksisser – fysisk, diskursivt og i handlinger. Det er ikke altid noget rart arbejde, men bibliotekerne VIL gerne være rummelige institutioner, så det kan lade sig gøre med målet for øje. Vi skal gå forrest i at vise dét samfund, hvor der er plads til alle, og det vil sige gå forrest, når vi taler mangfoldighed, antiracistisk arbejde, tilgængelighed og repræsentation – både i vores betjening, vores samling og vores kulturproduktion. Det er voldsomme emner, som kommer frem (men de var der allerede!). Og handlingerne, der kan understøtte nye bevægelser, er

mange – hvad enten bibliotekerne vælger at udfordre racisme, sexisme, homofobi, ableisme for blot at nævne en del. Hvis vi skal være for alle, er det ikke nok at gentage i det uendelige. Vi må igang med det samme og vise det. Og vise, at vi godt ved, at nu er det tid til at komme videre.

Nordic Network for Norm Critical Leadership

I Nordic Network for Norm Critital Leadership hjælper vi hinanden i dette arbejde. Det kan være en meget hård og ensom position som killjoy, hvad enten du arbejder i en institution, som kunstner eller som aktivist. Det nordiske netværk er først og fremmest et fællesskab for ledere, kunstnere og aktivister inden for kulturområdet, fordi det kan være ensomt at arbejde normkritisk og ligefrem ubehageligt at være den på en arbejdsplads, der peger på de normer, vaner, systemer og strukturer, som er ekskluderende. Netværket giver også deltagerne en større legitimitet og en platform at tale ud fra. Man bliver ganske ofte gjort til problemet ved at pege på problemet. Og her kommer fællesskabet ind i spillet – vi giver hinanden støtte, udfordrer hinandens døde vinkler - og henter ny viden både udefra og hos hinanden.

Men det er afgørende at arbejde med et normkritisk blik på vores egen biblioteksspraksisser og tryggere rum-projektet fra Oodi er et forbilledligt eksempel på en måde at gøre det på. Netop biblioteker (ligesom også museer) som offentlige kulturinstitutioner har en særlig forpligtigelse til at kaste et kritisk blik på de normer, de reproducerer, og gå forrest i at være inkluderende.

Amalie Ørum Hansen
Gentofte Centralbibliotek

Finlands svenska biblioteksdagar

Marcus Rosenlund:

”Det är okej att inte förstå allt!”

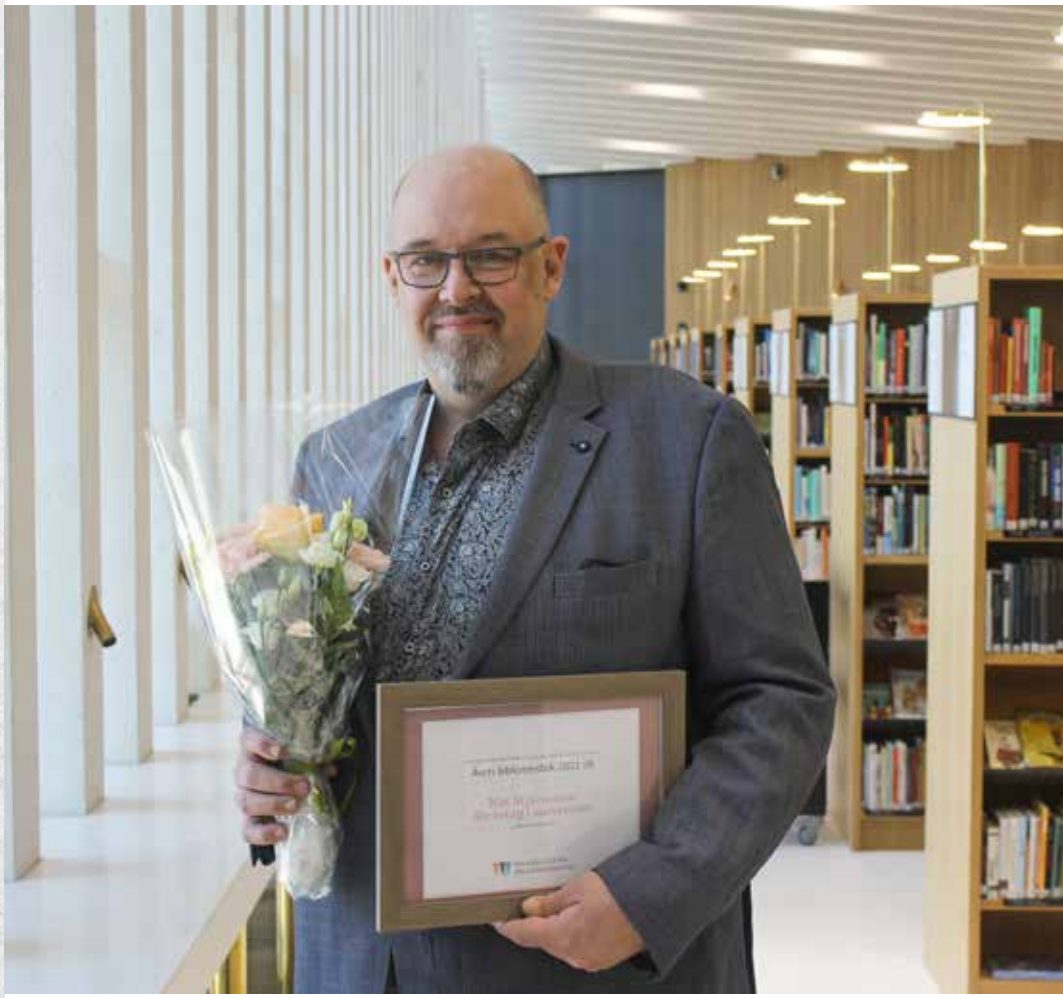

Foto: Azra Arnautovic

Under Biblioteksdagarna tilldelades Svenska Yles vetenskapsredaktör **Marcus Rosenlund** priset Årets biblioteksbok 2020 för sin bok *Mot stjärnorna - strövtåg i universum*. Vi fick en pratstund med honom om gamla faktaböcker, om hur man berättar så andra vill lyssna och vad han själv tycker om bibliotek.

»

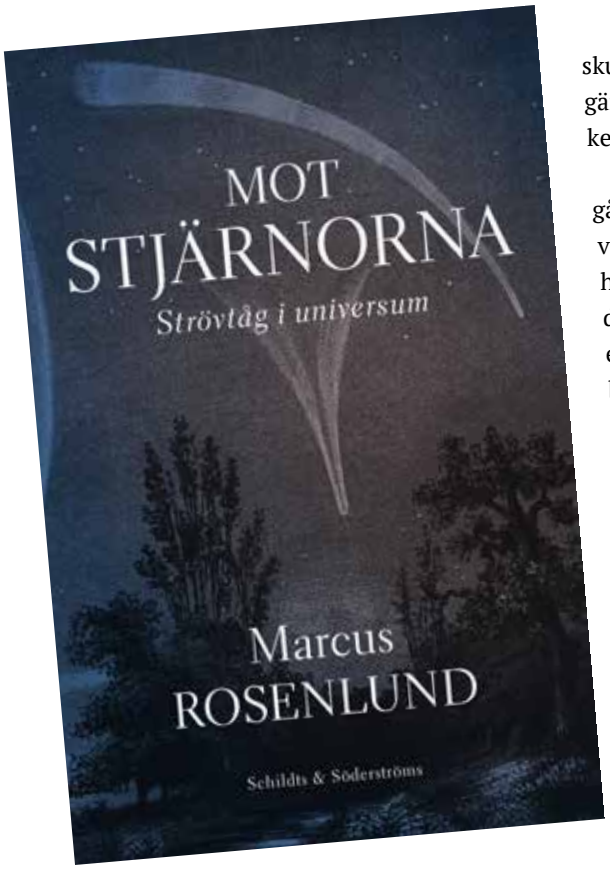

» **Grattis till priset! Hur känns det?**

– Det känns som att få en mini-Oscar, det är nog en av de finaste utmärkelser man kan få som författare. Biblioteken har alltid varit viktiga för mig av olika orsaker och jag som inte är så värst religiös får väl säga att biblioteket är lite som min kyrka. Att få ett sådant här erkännande från just biblioteken är jättefint.

– När jag var liten gick jag till biblioteket i Grankulla tillsammans med min mamma och det var på sätt och vis som en initiationsrit till vuxenvärlden. Att få komma in till biblioteket som var fullt av de där böckerna som både utstrålade och doftade auktoritet. Det var viktiga saker som fanns där i hyllorna, där fanns hela världens samlade kunskap och visdom.

– När jag fick mitt första bibliotekskort så var det otroligt stort för mig. Då var man ju nästan vuxen. Nästa motsvarande milstolpe var när man fick körkort.

En hurdan biblioteksbesökare är du idag?

– Det har förändrats med åren, naturligtvis. Numera är man kanske inte så mycket på biblioteket för sin egen skull, men jag har barn och de vill gärna gå dit så jag besöker biblioteket tillsammans med dem.

– Vi bor nära Esbo centrum så vi går till Entressebiblioteket som är väldigt fint. Biblioteken har antagit helt nya former och i princip vad du än behöver finns där. Vi har ingen printer hemma, så jag går till bibban för att skriva ut exempelvis dokument. Där finns också en 3D-printer som jag inte testat än även om jag känner mig frestad. Massor med smarta tjänster plus att personalen är väldigt vänlig och hjälpsam.

– Men sedan är mitt bibliotek också lite grann som de där kapellen som finns på flygplatser dit folk kan gå och samla sig och lugna sig och meditera före en flygresa. Jag använder dem inte själv men förstår precis vad grejen är. Ett ställe där man bara kan sätta sig ned utan press att öppna telefonen, du kan sitta med en bok utan att folk tycker att du är en stofil. Du känner att du är bland vänner, och här är det lugnt och du kan bara koppla av. Jag uppskattar det mycket.

Har du något annat favorit bibliotek utöver Entresse?

– Det är nog något speciellt med biblioteket i din barndomsstad, i mitt fall Grankulla. Även om det inte längre finns där det var då jag var liten, känns det alltid lite som att komma hem när jag går dit. Och fortsätter vi med kyrkliknelsen så är det nya Ode i centrala Helsingfors som katedralen i Avignon. Jag älskar det.

Hur självklart var det att den bokälskande Marcus själv skulle skriva böcker?

– Det var långt ifrån självklart! Det brukar sägas att varje journalist går och bär på en bok inom sig och att det är precis det rätta stället för just den boken. I nästan femtio år lyckades jag hålla den där boken kvar inom mig. Jag har alltid skrivit, mest för skrivbordslådan och så har jag skrivit en teaterpjäs, men aldrig en bok.

– Det var faktiskt Schildts & Söderströms bokförlag som närmade sig mig och undrade om jag inte kunde tänka mig att skriva något. Först tänkte jag säga nej men man ska ju prova det mesta i livet, så jag skrev boken och tänkte att kanske min mamma och mina närmaste släktingar skulle köpa den. Den sålde riktigt bra och är översatt till åtta språk vid det här laget. Man kan ju inte vara annat än tacksam och glad över att den tagits så väl emot. Jag önskar att alla debutanter kunde få en lika smärtfri start.

– När *Väder som förändrade världen* kom ut, besökte jag bibliotek och höll föredrag runt omkring i Svenskfinland, allt från Hangö och Närpes till Borgå och Mariehamn. Med den andra boken var det en lite annorlunda upplevelse, då boksläppet sammanföll med coronapandemins början. En stor del av försäljningen kom helt klart från att jag turnerade med den. Turnerandet gör att folk får upp ögonen för dig. Jag tycker synd om de författare som debuterat under pandemin, de har nog haft det hårt.

Du har ju gjort radio i många år, bland annat vetenskapsprogrammet Kvanthopp. Vad är skillnaden mellan att berätta i bokform och att berätta i radio?

– Skillnaden är mindre än man skulle tro och i båda fallen står berättelsen i centrum. Du behöver något du vill förmedla vidare. “Visste ni det här? Nu måste jag få berätta det här!” Oavsett om man är författare eller radiopratare så är man en modern variant av den gamla schamanen vid lägerelden på savannen för femtiotusen år sedan - vi sitter på storyn och vi har en viss förmåga att berätta dem.

– Att prata i radio eller i en podcast är ett annat uttryckssätt där du talar rakt till din publik. Radio är ett av de mest intima sätten att kommunicera på med folk, till skillnad från tv där det är en massa grafik och bilder i vägen. I radion är avståndet till din lyssnare detsamma som avståndet mellan din mun och mikrofonen. Du kommer verkligen nära inpå skinnet

Marcus Rosenlunds boktips:

Peter Nilsson är en av mina absoluta förebilder bland faktaboksförfattare. Hans *Hem till jorden* är helt fantastisk och håller år efter år. **Peter Englunds** *Den oövervinnerlige* är en fantastisk bok som sätter in Sverige i perspektiv om 30-åriga kriget och däromkring. Det är en av de bästa populärhistoriska böcker som skrivits. En bok jag alltid vill sälja är *Liftarens guide till galaxen* av **Douglas Adams**. Den boken räddade mitt liv när jag var deprimerad och inåtvänd och folkskygg. Då jag i mina sena tonår hittade den skrattade jag för första gången på flera år. Den är skriven i början av 80-talet men är bara så bra att den är fullt gångbar fortfarande.

Underskatta inte läsaren. Marcus Rosenlund som i våras mottog priset Årets biblioteksbok 2020, avråder från att markera föråldrade faktaböcker med varningstexter. Enligt Rosenlund finns det ett värde i det föråldrade eftersom det bevisar att människan varken är fullkomlig eller allvetande. Foto: Jaakko Lukumaa

på de människor som lyssnar. Sedan kan radion också bli bakgrundsbrus eller en ljudmatta men i bästa fall, om du lyckas förmedla något, kan radio bli väldigt intimt och nära.

– Det finns så många historier och minnen förknippade med en kär bok som du kan identifiera vartenda hundöra i. Radio är lite mer i stunden. Du säger det du säger och sedan försvinner det och i bästa fall minns någon vad du sagt. Berättelsen är hur som helst hjärtat i båda.

Numer kan faktaboken framstå som lite långsam och människor söker information på nätet i stället. Vad har faktaboken för fördelar?

– Mycket av det som skrivs på nätet är slit och släng. Det kommer och går och glöms bort. När jag växte upp hade vi gamla nummer av *Det Bästa*, alltså den svenska utgåvan av *Reader's Digest*, från 1960-talet. Jag älskade att bläddra i dem och deras motto, "Artiklar med bestående värde", har fastnat i mitt huvud. Jag hoppas ju att att man ska kunna läsa böckerna jag skriver på samma sätt som jag plockade upp någon av *Det Bästa* från 1965 för att läsa om något dammbygge i Egypten eller någon rymdsond till Venus. Det är fortfarande intressant och bra historier även om faktan i sig föråldrats.

– Därför försöker jag alltid få in den mänskliga dimensionen i det jag skriver. Det får inte bara vara fakta, utan du måste ha människan som måttstock för allt. Om du skriver om rymden så måste du placera människan där bredvid för att skapa ett sammanhang och ge ett sinne för proportioner. Om du kan tala till det mänskliga i oss alla så kan du få din faktabok att leva ganska länge. Men det är inte lätt.

En sak som diskuterats en del i bibliotekskretsar är ifall man borde sätta någon typ av varningstext på föråldrade faktaböcker. Vad tycker du om den idén?

– Jag förstår det på ett sätt men det är nog att underskatta läsarens intelligens. Det känns lite amerikanskt att sätta varningstexter på allt. "Den här kaffekoppen kan innehålla hett kaffe." Sedan finns det böcker skrivna i en tid som var chockerande rasistisk eller homofobisk eller sexistisk, och det är en annan sak. Då kan det kanske vara på sin plats med en liten lapp. Jag är glad över att det finns bibliotekarier som funderar på sådana här saker.

– Man ska heller inte överdriva. Det föråldrade kan också ha ett värde. Jag älskar gamla rymdböcker från 1950-talet där man inbillade sig att Venus högst sannolikt har primitiva skogar där det vandrar omkring dinosaurieliknande varelser. Det är bara charmant på sätt och vis och ger mig som läsare chansen att känna mig lite överlägsen.

– Det är också ett varningens finger för oss i vår tid. Om människorna förr kunde tänka så här och vara så totalt ute och cykla, så vad säger att inte vi kan vara ute och cykla med diverse saker vi är övertygade om att är dagens sanning? Vi ska inte inbilla oss att vi vet allting och att läsa gamla faktaböcker är en nyttig påminnelse om att inte heller vi är ofelbara.

Din senaste bok handlar om rymden. Hur tar man ett så enormt stort ämne och skalar ner det så att det får plats i en bok?

– I stället för att måla upp hela duken gäller det att hitta de små enskilda bitarna man kan zooma in på. De häftiga aspekterna man kan koppla ihop för att få det stora perspektivet. Hitta det där ögonblicket när man sitter under stjärnorna och inser hur stort allt är och hur små vi är, då man blir mållös och allt man kan säga är "wow".

– Jag ville på något sätt förmedla den barnsliga fascination jag själv alltid känt inför rymden och säga att det är okej att inte förstå allt. Det har vi inte möjlighet till, våra hjärnor är inte funtade för att greppa allt det där stora. Det är helt okej att bara luta sig tillbaka, titta upp mot stjärnorna och bara säga "wow". Det behöver inte vara mer än så.

Tobias Larsson

Nationella minoriteter och bibliotek i Sverige

Strax innan pandemin drabbade oss såg ett nytt expertnätverk dagens ljus inom Svensk biblioteksförening. Expertnätverket för, med och om nationella minoriteter och urfolket samerna, arbetar med nationella minoriteter på bibliotek.

Med fokus på minoriteter. Åsa-Maria Berg Levinsson arbetar som mångspråksbibliotekarie vid Borås stadsbibliotek. Därtill är hon kontaktperson för Expertnätverket för, med och om nationella minoriteter och urfolket samerna.

DE NATIONELLA MINORITETERNA i Sverige är, enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (NM-lagen), judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Lagen tillkom för att försöka korrigera den situation som uppstått när svenska staten under en väldigt lång tid har behandlat sina nationella minoriteter illa på olika sätt, bland annat under något som kallas försvenskningsprocessen, med medel som bland annat tvångsförflyttningar, tvångssteriliseringar och tvångsassimilering.

De förödande resultaten av försvenskningsprocessen är att många ättlingar inom de nationella minoriteterna har vuxit upp utan sitt språk och sin kulturella bakgrund. Det här har bland annat resulterat i att många språk är på väg att dö ut och att många inte ens känner till sin bakgrund. Den har förtigits, även inom familjer, för att undvika stigmatisering. Tio år efter lagens tillkomst uppmärksammades behovet av en specificering av lagen eftersom den inte hade gett önskat resultat. År 2019 antogs därför en lagskärpning med anpassningar och ökade uppföljningskrav. Kommuner och regioner är nu exempelvis skyldiga att redovisa mål och riktlinjer för sitt arbete med nationella minoriteter.

Vad förväntas av biblioteken?

Det allmänna, det vill säga offentlig förvaltning såsom förskola, skola, äldreomsorg och kultur, har i lagen fått många olika uppgifter. Fyra lärosäten har nationellt ansvar för de nationella minoritetsspråken och i uppdrag att erbjuda utbildningar. För bibliotekens del har NM-lagen specificerats genom Biblioteksslagen där de nationella minoritetsspråken synliggjorts som en prioriterad grupp. Det finns även delar i NM-lagen som kan appliceras direkt på biblioteken, såsom skyldigheten att informera om rättigheter, skydda och främja språken samt främja möjligheter att behålla och utveckla kultur, med särskilt fokus på barn. En viktig del är att samråda med minoriteterna kring frågor som rör dem, för att möjliggöra delaktighet. Särskilda rättigheter gäller även för språken finska, meänkieli och samiska i de geografiskt bundna förvaltningsområdena, bland annat när det gäller möjligheten att använda sitt språk i kontakt med myndigheter, samt en strävan efter tillgång till personal med kunskaper i NM-språken.

År 2018 publicerade Kungliga biblioteket en nationell biblioteksstrategi, som innehöll en lägesbeskrivning för bibliotek och nationella minoriteter. I den föreslås följande förbättringsområden: Att synliggöra oavsett efterfrågan, att samverka kring medier och aktiviteter samt att prioritera barnen och verka för att stimulera språk och kulturer. I praktiken innebär detta att de lokala biblioteken aktivt behöver arbeta för att hålla ett mediebestånd med information om de nationella minoriteterna och på de olika minoritetsspråken, även om dessa inte efterfrågas. Det får konsekvenser bland annat för dokument som biblioteksplaner och medieplaner, där detta behöver tänkas in. Det samma gäller även de samråd som bör hållas kring medieinköp och aktiviteter som rör de nationella minoriteterna.

Ett nytt nätverk föds

Det är en utmaning för bibliotekspersonal på alla nivåer att orientera sig i dessa lagar, föreskrifter och rekommendationer. Ofta faller det på en enskild anställd att ta hand om frågan, som en av många andra arbetsuppgifter. De praktiska konsekvenserna blir ofta att utmaningarna blir alltför många – den anställda förväntas hålla samråd med nationella minoriteter, men har själv ofta inget beslutsmandat och därför blir processerna ineffektiva. Det kan också vara svårt att få tag på personer att samråda med och veta hur samrådet kan genomföras. Det kan vara en utmaning att hitta litteratur på de olika språken och arbetet kan kännas väldigt ensamt. Detta är alltså ett område som generellt setts som svårt inom biblioteksverksamheten i Sverige.

Inför Biblioteksföreningens årsmöte 2019 skrev därför en grupp biblioteksanställda medlemmar tillsammans en motion om att de bland annat ville att Biblioteksföreningen aktivt skulle främja och stödja bibliotekens arbete t.ex. genom utvecklingsstöd, konfe-

renser och expertnätverk. Hösten 2019 skapades en arbetsgrupp och under 2020 startades Expertnätverket för, med och om nationella minoriteter och urfolket samerna.

Läget idag

I dagsläget har nätverket formulerat sitt syfte så här: "Nätverkets syfte är att stödja och främja bibliotekens arbete med de nationella minoriteterna med utgångspunkt i ett rättighetsbaserat förhållningssätt. Nätverket vill också ge ett internt stöd rättighetsbärande kollegor emellan." Nätverket vill gärna se rättighetsbärande representanter (biblioteksspersonal som identifierar sig som tillhörande en nationell minoritet) i styrgruppen och i den nuvarande styrgruppen på åtta personer ingår representanter för tre av fem minoriteter. Vi har även en backup grupp med fem personer som är aktiva och kunniga inom nationella minoriteter och bibliotek.

Att vara rättighetsbärare kan ses som en fördel, bland annat genom insikt i problematiken. Samtidigt innebär det många utmaningar att själv tillhöra en av minoriteterna man förväntas arbeta med professionellt. Rättighetsbärare kan ofta känna att de inte är "tillräckliga"; är de tillräckligt mycket representanter för sin minoritet? Kan de språket tillräckligt mycket för att känna att de tillhör minoriteten? Att varje arbetsdag bearbeta frågorna även på en professionell nivå utgör ofta en extra belastning i den här processen. Därför kan kollegialt stöd vara extra viktigt för just rättighetsbärare.

Samtidigt är nätverket ett bland många andra inom Svensk Biblioteksförening, där expertnätverken utgör en resurs och kunskapsbank för medlemmarna samt ger dem möjligheter att utvecklas och utbyta kunskaper med andra. Expertnätverken initieras och sköts av medlemmar som organiserar sig och själva ordnar nätverksträffar inom föreningens verksamhet. Det finns 23 olika expertnätverk, där ordleden "expert" syftar mer på att de specifika nätverken har ett särskilt fokus

Kunskap sprids. I Borås stadsbibliotek ordnades för några år sedan en utställning om och med nationella minoriteter. De lokala biblioteken har en viktig uppgift i att synliggöra de nationella minoriteterna.

Nordsamisk litteratur. En bokhylla vid Umeå stadsbibliotek är vikt för nordsamiska böcker.

på en yrkesrelaterad fråga, en "area of expertise". Medlemmarna bidrar med sina olika erfarenheter, perspektiv och kunskaper i en gemensam lärprocess. Ibland är behovet av professionella diskussioner om specifika biblioteksfrågor det mest prioriterade samtidigt som samma nätverk under en annan träff arbetar kunskapshöjande med inbjudna talare.

Vardagen inom nätverket

Vi arbetar även med detaljer som utifrån kan ses som små och obetydliga, men som ändå har en central betydelse. Vi försöker, i enlighet med NM-lagens intention, konsultera de nationella minoriteterna själva i aktuella frågor. Ett aktuellt exempel var när vi funderade på vilken bild vi skulle använda för vårt nätverk på Svensk biblioteksförenings hemsida och symbolen för den judiska minoriteten. Då kontaktade vi Judiska församlingen i Stockholm för en dialog kring hur vi skulle skapa en bra symbol för judarna i bilden och även sätta oss in i de argument som den judiska minoriteten har när det gäller sin representation.

I vår arbetsvardag på biblioteken arbetar vi i större eller mindre utsträckning konkret med NM-frågor. Det finns stora lokala variationer i vilka språk som finns representerade i kommunerna, vilka lokala styrdokument som finns och på vilket sätt de styr verksamheten, hur stor del av arbetsbeskrivningen som är tillägnad just nationella minoriteter – och så vidare. Men det känns väldigt bra att vårt expertnätverk har skapats och nu är ett fungerande nätverk. Vi kan verkligen känna att det fyller ett behov av fortbildning, nätverkande och kollegialt stöd. Nu skapar vi framtid tillsammans.

Åsa-Maria Berg Levinsson
Biblioteken i Borås/Borås stadsbibliotek

Bokprat uppmuntrar till att utforska ny litteratur

Nya fynd. Annukka, Enya och Astrid har hittat många nya böcker på bokloppisen.

Vid Staffansby lågstadieskola är det kutym att ordna årliga bokprat för alla årskurser. De senaste bokpraten har ordnats via Zoom och trots att eleverna föredrar fysiska bokprat så har de digitala bokpraten varit väldigt omtyckta.

IVER, IVER OCH MER IVER. Det är ungefär så vi kan sammanfatta tre nio-åringars känslor efter ett lyckat, virtuellt bokprat med **Tobias Larsson**, specialbiblioteksfunktionär vid Richardsgatans bibliotek i Helsingfors.

– Vi hade bokprat med Tobias ifjol också, och det var kanske lite roligare för vi fick se böckerna på riktigt. Men han delade sin skärm nu och det gick jättebra det också, berättar **Enya**, en av tredjeklassisterna vid Staffansby lågstadieskola i Helsingfors.

– Jag tyckte om att han talade tydligt och jag förstod allting han berättade, säger nioåriga **Astrid**. Klasslärare **Rhonda Lindkvist** instämmer.

– Tobias har ett fint och porlande språk, han valde varierande böcker och han fångade verkligen elevernas uppmärksamhet. De mest ivriga begärde boklistan direkt efter bokpratet.

Lindkvist berättar att bokpraten, som bibliotekspersonalen hållit under hennes 15 år som lärare, har en viktig läsfrämjande funktion. Läsförmågan kan variera bland lågstadieelever och bokpraten visar ofta att det är okej att läsa det som känns bra och att alla får läsa enligt egen förmåga.

– Det var fint när Tobias sa att det finns fina och bra bilderböcker. Det visar att all läsning är okej, säger Lindkvist.

Satsningar på läsning och läsfrämjande

På Staffansby lågstadieskola satsas det en hel del på läsning. Förutom årliga bokprat ordnar de bland annat författarsamtal, läsveckor och en fortlöpande läskampanj i form av "månadens bok", då eleverna får välja en bok som de läser och presenterar i slutet av månaden. Genom att eleverna själva

Omtyckt idé. Bokloppisen som ordnades i samband med läsveckan var populär bland eleverna.

får välja månadens bok kan man stödja alla elever på deras egen nivå.

– Många elever väljer bekanta och trygga böcker, som till exempel Harry Potter, Lasse Maja eller Sune och trädkojan och det är svårt att få dem att välja någonting obekant. Bokpraten fyller en fin funktion här, eftersom eleverna då får möjligheten att utforska ny litteratur i en trygg miljö.

I samband med läsveckan ordnas också en bokloppis på skolans andra våning. Till vårens loppis fick eleverna själva ta med högst tre böcker och för varje bok fick de en bokbiljett med vilken de kunde välja en ny bok ur loppisens samling.

– Tack vare bokloppisen har eleverna ännu en möjlighet att komma i kontakt med nya och intressanta böcker. Samtidigt kan de utöka sin egen boksamling. Vi hoppas på att utveckla konceptet inför nästa läsår, säger Lindkvist.

I bokloppisen hittades allt från nya böcker till klassiker, till exempel *Maggan året* runt av **Ellen Strömberg** och **Elin Löf**, Bröderna Grimms sagor och Tintin-böckerna.

Ivriga biblioteksbesökare

De tre tredjeklassisterna är vana biblioteksbesökare och har bra koll på det mesta som går att göra på bibliotek. De läser också på många olika språk; flickorna läser tillsammans på hela fyra olika språk; svenska, finska, engelska och tyska.

– Det bästa med biblioteket är att man får låna böcker man inte själv har och att man får ha dem länge, säger Astrid. **Annukka** och Enya instämmer och Enya lägger till att det också är skönt att det är tyst på biblioteket.

Annukka, Astrid och Enya är överens om att de har saknat biblioteksbesöken. Före coronapandemin besökte de ofta sitt lokala bibliotek med en familjemedlem.

– Jag har kanske varit på bibliotek två gånger under coronatiden. Vi tar fler böcker per gång nu när det är längre tid mellan besöken, berättar Annukka.

– Jag och pappa brukade gå till Richardsgatans bibliotek varje söndag, men nu har vi beställt böcker via en app och hämtat dem, säger Enya.

Text och bild:
Azra Arnautovic

Förenklade böcker för barn kan hämma lusten att läsa

Under det senaste decenniet har utgivningen av så kallade lättlästa böcker för barn ökat markant, visar Svenska barnboksinstitutet i Sverige. Det är en utveckling som inte är helt problemfri menar **Katarina Rejman**, forskare och lektor i svenskämnets didaktik. En anpassad text, påpekar hon, bereder nödvändigtvis inte vägen för mer avancerade böcker för en ung läsare.

SVENSKA BARNBOKSINSTITUTET genomför årligen en så kallad Bokprovning som går igenom föregående års utgivning av barn- och ungdomsböcker. Genomgången dokumenteras i form av analyser, statistik och jämförelser med tidigare års utgivningar. Sbi använder tio huvudkategorier för att dela in utgivningen: bilderböcker, kapitelböcker, mellanåldersböcker, ungdomsböcker, tecknade serier, faktaböcker, poesi, samlingar, sångböcker och dramatik. I kategorin kapitelböcker, som utgör litteratur för åldern sex till nio år, ingår en grupp böcker som klassificeras som lättläst. Det är en klassificering som i övrigt definieras som litteratur anpassad för personer med behov av förenklade och lättlästa böcker, exempelvis läsare som nyss knäckt läskoden. På bibliotek i Finland kan dessa böcker vara märkta med en LL-etikett på bokryggen och / eller vara placerade i en egen hylla.

Inför Bokprovningen anlitar Sbi varje år några sakkunniga med uppdrag att fördjupa sig i ett visst ämne eller en särskild problematik. Finlandssvenska **Katarina Rejman** är lektor vid Stockholms universitet där hon undervisar blivande lärare. I fjol blev hon kontaktad av Sbi med en förfrågan att läsa alla kapitelböcker som gavs ut 2020. Det var inte frågan om någon blygsam mängd utan om 369 böcker, en mångfald som Rejman beskriver som både bred och spretig med allt från enkla och lättlästa böcker till romaner med komplexa berättarstrukturer.

Förankra läsningen. Katarina Rejman uppmuntrar lärare och bibliotekarier att använda olika slag av konstnärliga metoder för att främja läsningen. På lång sikt handlar det enligt Rejman om att skapa en läskultur som signalerar att det ligger ett värde i läsning och tolkning av texter. Foto: Svenska barnboksinstitutet

Redan innan Rejman tog itu med uppdraget hade hon en uppfattning om att böcker för barn i denna ålderskategori överlag blivit mindre avancerade såväl språkligt som berättartekniskt. Flera av böckerna är exempelvis skrivna enbart i versaler, ett typsnitt som hon är tveksam till.

– Jag är ingen expert på det neurologiska men vill ändå påstå att det är väldigt tungt att läsa med versaler, särskilt för en som nyss knäckt koden. Skönlitteratur är ju inte heller skriven med versaler. Ska man fostra barn i litteratur och läsning så behöver texten se ut som text, från den stund en lär sig läsa, säger hon.

Det är sen maj månad då vi talas vid och Rejman jobbar på distans i sitt sommarhus i Sjundeå. Hon har arbetat vid Stockholms universitet sedan 2014 men sommarstället och besöken hos den yngre dottern i Borgå, håller henne stadigt knuten till hemlandet.

Det lätta kan belasta

Att en del böcker för sex till nio åringar blivit enklare till sin struktur bekräftade alltså Rejmans föraning. Det är en utveckling som enligt henne är problematisk eftersom den kan få motsatt effekt. Det man vill främja, det vill säga läslusten, ökar nödvändigtvis inte av att boken är förenklad. Ett ensidigt fokus på läsförståelsen kan innebära att den estetiska läsupplevelsen, det vill säga den subjektiva känslan läsaren får av textens innehåll och illustrationer, uteblir.

– Om texten är stolpig, förkortad och skriven i versaler kan det direkt störa läsningen. Som jag ser det behöver nybörjarläsaren välskrivna, genomtänkta och lagom korta berättelser som eventuellt stöds av bilder.

Rejman avråder ändå från en alltför sträng litteratursyn.

– Det är inte skadligt att läsa enkla, lättlästa böcker med ett uttalat pedagogiskt syfte. Det skadliga är om man inte läser något annat. För att främja läslusten krävs att det sker en progression, det vill säga att man går framåt i sitt läsande och småningom börjar läsa svårare och mer avancerade böcker.

Under sin läsning av fjolårets kapitelböcker överraskades Rejman av

det stora antalet böcker som ges ut för denna åldersgrupp. Det är en mängd som hon, med vissa förbehåll, ifrågasätter.

– Min ärliga fråga är nog vem som läser alla dessa böcker. Tittar man på helheten så tycker jag att kvaliteten lider, men då tänker jag snävt ur barnets och lärarens perspektiv. I klassrummet behövs det inte så många böcker om de är bra. För en lärare räcker det med en uppsättning böcker som man vet att talar till elever och som det går att återkomma till. Frågan om kvalitet och vad som är en bra bok är förstås komplex eftersom det handlar om hur kvalitet definieras. Sbi har tidigare lyft frågan och pekat på att många kvalitativa böcker försvinner i den stora mängden som årligen ges ut. Vissa klassiker som är läsvärda ges heller inte ut i nytryck eftersom det inte är lönsamt.

Mötet mellan läsare och text

Barnlitteratur är något som alltid intresserat Rejman. I sitt arbete som högstadielärare i en skola i Borgå funderade hon i tiderna mycket på hur hon skulle engagera elever med lågt läsintresse att läsa skönlitteratur.

– Jag var själv otroligt fascinerad av **Peter Pohls** ungdomsroman *Janne, min vän* och erbjöd den åt mina åttondeklassister. Några av dem dök på mig för att de tyckte att den var för svår. Senare insåg jag att om jag gjort en ordentlig didaktisk-estetisk undersökning innan, hade jag inte erbjudit boken. För Pohls roman är komplicerad, både gällande den uppbrutna kronologin som Södermalmsslangen den är skriven på.

Medan en didaktisk läsning uppmärksammar fenomen som handlar om mötet mellan läsare och text lägger den estetiska läsningen tonvikt dels på läsarens subjektiva läsupplevelse, dels på boken som artefakt, det vill säga på dess egenskaper så som typografin, språket och illustrationerna.

Då Rejman tackade ja till Sbi:s uppdrag var det uttryckligen med målet att göra en didaktisk-estetisk undersökning av kapitelböckerna. Medan en didaktisk läsning uppmärksammar fenomen som handlar om mötet mellan läsare och text lägger den estetiska läsningen tonvikt dels på läsarens subjektiva läsupplevelse, dels på boken som artefakt, det vill säga på dess egenskaper så som typografin, språket och illustrationerna.

Ur ett lärarperspektiv är mötet mellan den unga läsaren och texten central. Detta möte handlar i korthet om vad som händer hos läsaren då hen läser, vilka processer som sätts i gång och vilka tankar boken väcker. Rejman förklarar detta möte med hjälp av begreppet repertoar, myntat av **Kathleen McCormick**, forskare i pedagogik och litteratur. Med repertoar menas att varje läsare bär med sig sina egna erfarenheter och kunskaper om livet i stort men också insikt i vad det innebär att läsa skönlitteratur. Även texten har en repertoar som inbegriper dess genre, dess ordförråd samt tema och motiv. Om läsarens och textens repertoarer ligger på ett lämpligt avstånd från varandra väcker texten nyfikenhet och engagemang hos läsaren medan ett för långt avstånd mellan repertoarerna kan leda till frustration hos läsaren, det vill säga att läsaren inte förstår vad texten handlar om eller vad orden betyder. Ligger repertoarerna för nära varandra blir läsningen i värsta fall tråkig och meningslös.

»

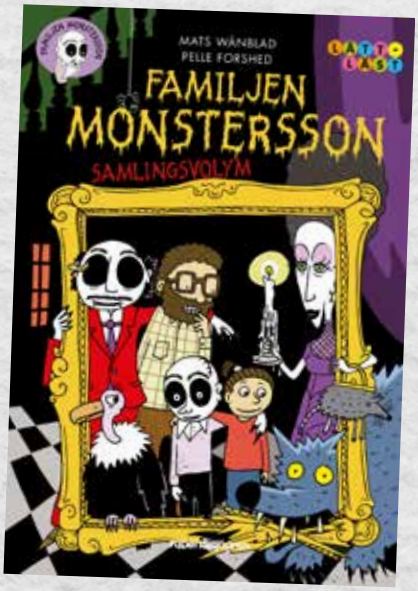

Katarina Rejmans omdöme av några kapitelböcker som utgavs 2020. Textutdragen är tagna ur Svenska barnboksinstitutets dokumentation av Bokprovningen 2020.

Familjen Monstersson. Samlingsvolym
text: Mats Wänblad, bild: Pelle Forshed

"Läsupplevelsen ligger i att bildens budskap kontrasterar och kompletterar texten på ett finurligt sätt, som en skrattspegel, vilket här sker då två genrer, vardagsberättelsen och skräckberättelsen, möts. Detta kräver en estetisk läsning, läsaren måste bromsa upp för att uppleva berättelsens karaktärer och miljöer."

» Enligt Rejman är det viktigt att lärare har förmågan att skilja på den didaktiska och den estetiska läsningen samt ha förståelse för hur dessa två samspelar. Även andra personer som bokpratar, såsom bibliotekarier, kan ha nytta av en dylik sortering av läsningen eftersom den kan hjälpa att avgöra vilka kvaliteter boken har.

– Det finns en enorm variation i läskunnigheten i åldersgruppen 6-9 år. En del barn läser redan som nio-åringar Harry Potter-böcker utan svårigheter medan andra i samma ålder ännu tränar på läsningen. En didaktisk-estetisk läsning ger verktyg för lärare och bibliotekarier att erbjuda böcker som motsvarar respektive barns läsnivå.

– Det är också viktigt för lärare att se skillnaden mellan didaktiskt anpassade och pedagogiska böcker. Det är självklart att böcker måste vara anpassade till sina unga läsare men en annan sak är de explicit pedagogiska böckerna vars syfte är att läsaren ska lära sig något.

Denna typ av pedagogiskt material fanns också bland de kapitelböcker som Rejman läste.

– Utmärkande för dem är ett tydligt undervisande inslag eller annat diskussionsmaterial, som frågor i anslutning till texten i slutet av boken. Jag ställer mig kritisk till att skönlitteraturen tar sig sådana här pedagogiska uttryck eftersom det kullkastar tanken om konstens betydelse för oss människor. Konsten, och litteraturen, ger upplevelser och föder tankar, den problematiserar våra uppfattningar och erbjuder oss möjlighet att få perspektiv på frågor som är viktiga för oss. Många av kapitelböckerna handlar om vänskap, ett tema som berör oss alla. Men vad vi behöver är gestaltningar av olika former av vänskap, inte färdiga formler för hur en bra vän ska vara.

Konsten, och litteraturen, ger upplevelser och föder tankar, den problematiserar våra uppfattningar och erbjuder oss möjlighet att få perspektiv på frågor som är viktiga för oss.

Skapa en läskultur

Utöver att erbjuda lämpliga böcker finns det andra metoder som kan tillämpas för att förankra läsningen i barnets vardag. Det kan handla om att omsätta boken i konstnärlig form genom att dramatisera, måla eller sjunga texten. Framför allt, menar Rejman, är det viktigt att skapa en läskultur i skolan som signalerar att det ligger ett värde i att uttrycka en åsikt om eller en synpunkt kring det man läst.

Då Rejman i egenskap av undervisningsråd vid utbildningsstyrelsen arbetade inom projektet Läslust åren 2012–2015, besökte hon olika skolor för att följa med hur lärare och bibliotekarier hjälpt eleverna att utveckla kunnighet i läsning. Projektet gick nämligen ut på att utveckla samarbetet mellan lärare och bibliotekarier.

– I en skola i Sibbo hade man genom att använda olika slag av estetiska former lyckats få redan förstaklassister att diskutera litteratur med inlevelse. Jag var imponerad över elevernas kunnighet. De kunde beskriva berättelsens olika delar med svåra begrepp som händelseförlopp och karaktär. Och de hade ett tydligt

Tam och de åtta drakarna
text: Jo Salmson
bild: Åsa Ekström

"Textens litterära gestaltning ställer krav på inferensförmåga, men typografi, illustrationer och en spännande berättelse har potential att fånga läsaren. Språket, som uppvisar ett semantiskt djup, bidrar till spänningen och stämningen."

grepp om vad skönlitteratur är och hur den kan tolkas.

Rejman har under årens lopp noga följt med läsdiskussionen såväl i Finland som i Sverige. Det är en diskussion som dels uttrycker oro för att vi läser mindre eller inte alls. Dels handlar diskussionen om de digitala apparaternas påverkan och det oavbrutna flödet av information som via dem strömmar in i vårt medvetande.

– I Sverige kan man tolka delar av diskussionen som om det bristande läsintresset utgör ett hot mot demokratin, vilket kan kännas lite dramatiskt. Men helt klart är ändå att vi utvecklas som människor av att läsa, vi lär oss att tänka, vi lär oss problemlösning, att se mönster, att förhålla oss kritiskt och se skillnad på fakta och fiktion.

I Sverige har röster höjts även utanför grundskole- och kulturkretsarna för läsning. I en intervju i *Dagens Nyheter* i våras uttryckte **Lars Strannegård**, rektorn för Handelshögskolan i Stockholm oro för att de som jobbar inom näringslivet blivit sämre på smalltalk kring kultur och litteratur. I en diskussion där fransmän och italienare ledigt diskuterar skönlitteratur förblir de svenska kollegerna i underläge eftersom de inte längre läser böcker, hävdar Strannegård.

Det finns en enorm variation i läskunnigheten i åldersgruppen 6-9 år. En del barn läser redan som nio-åringar Harry Potter-böcker utan svårigheter medan andra i samma ålder ännu tränar på läsningen.

För att ge blivande ekonomer bättre förutsättningar har litteraturkurser därför införts i Handelshögskolans kursutbud.

Rejman uppskattar den här typen av initiativtagande eftersom den tyder på att läsningen har en viktig plats i den bredare samhällskulturen. Litteraturkurser enligt den modell Strannegård förespråkar kunde enligt henne ingå också i skolan i någon form.

– Förut såg man människor som satt med en bok i handen på bussar och tåg men det ser man numera sällan. Visst är det möjligt att det är böcker alla läser eller lyssnar på via skärmar och hörlurar men e-boken och den fysiska boken fyller helt olika funktioner. I dag vet man ganska mycket vad som händer i hjärnan när vi läser men inte hur det multimodala och skärmarna påverkar våra kognitiva färdigheter. Risken är att avsaknaden av den fysiska boken påverkar vår förmåga att försjunka i en text, att koncentrera oss, och att förstå längre sammanhållna helheter i negativ riktning.

Pia Vuorio

Maryam och mormorsmålet

text: Minoo Shams
bild: Katarina Strömgård

"I *Maryam och mormorsmålet* av Minoo Shams och Katarina Strömgård möter läsaren flyktingflickan Maryam, som inte vill prata svenska i protest och rädsla att glömma det språk hon har gemensamt med sin mormor, som blivit kvar i Iran. Hennes upplevelser av skolan och tillvaron i Sverige är tankeväckande. Det är också spännande att följa hur det går, ska Maryam gå med på att lära sig svenska till slut?"

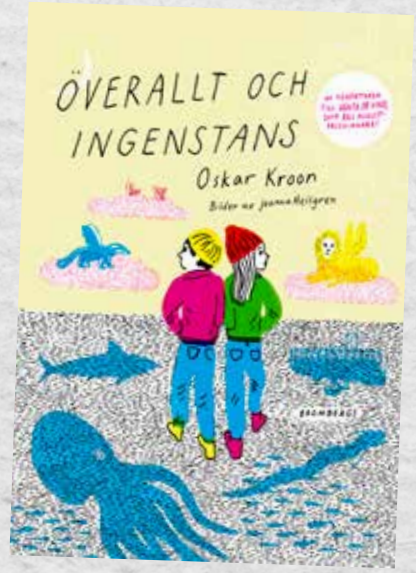

Överallt och ingenstans

text: Oskar Kroon
bild: Joanna Hellgren

"I *Överallt och ingenstans* av Oskar Kroon och Joanna Hellgren skildras en vardag med realism och djup och det är både sorgligt och spännande. Den omsorgsfulla gestaltningen, till exempel av scenen där huvudpersonen Sillen inte kan låta bli att stoppa ner en vacker glasuggla i fickan när hon vattnar blommor hos en granne hon egentligen är rädd för, erbjuder identifikationsmöjligheter, varmed läsaren dras in i fiktionsvärlden".

Böcker – läsa eller lyssna?

Att läsa är livsnödvändigt, vi är omgivna av texter och ord som underhåller, berikar eller helt enkelt ger oss kunskap och information. De senaste åren har e-böcker blivit allt vanligare och även ljudböcker har blivit det självklara sättet för många att ta del av litteratur. Att läsa eller lyssna, hur påverkar det upplevelsen och är det någon skillnad när det gäller förståelsen av texten?

LJUDBÖCKER OCH E-BÖCKER utgör tillsvidare ett komplement på bokmarknaden, de flesta föredrar tillsvidare den tryckta boken. Men de senaste årens statistik över bokförsäljning visar att e-böckernas omsättning fortsätter att öka och även ljudboken ökar stadigt i popularitet och dess marknadsandel är nu cirka 20 procent. Som exempel kan nämnas att i den svenska e-bokstjänsten Biblio, som de flesta bibliotek i Svenskfinland har, finns omkring 59.000 böcker, varav cirka 18.000 är ljudböcker. Och i exempelvis Korsholm ökade e-boksanvändningen i Biblio med 44 procent det senaste året och en majoritet av lånen, cirka 60 procent, är ljudböcker.

Jag resonerar nedan kring några olika aspekter på läsande och lyssnade som kan påverka förståelsen och upplevelsen. Det är en aktuell diskussion i olika medier och det görs en del studier med olika fokus. Majoriteten av de som lyssnar på ljudböcker läser också tryckta böcker. En oväntad aspekt är att ljudböcker kan fylla ett behov av sällskap. Att lyssna på en röst som berättar ger sällskap och trygghet i större utsträckning än om man bara läser en bok. Berättarrösten av en bok kan därmed fylla en liknande funktion som en bekant röst man hör via radion.

Individuella upplevelser

En bra inläst ljudbok kan ge mervärde i och med att man får lyssna till olika tonfall, betoningar och kanske olika röstlägen som kan skapa stämning och spänning. Det blir en annorlunda upplevelse. Och just detta kan för någon annan vara det som försämrar den egna tolkningen och upplevelsen. Och att använda den egna fantasin är viktigt och en förmåga vi inte får gå miste om. En bok vi läser själva ger en djupare förståelse och kan ge en större emotionell upplevelse. När vi läser själva är det också mer sannolikt att vi läser om de meningar vi missar när vi mitt i allt tänker på annat. Vi stannar lättare upp också medvetet, tänker efter och tar till oss innehållet på ett annat sätt. Det kan vara svårare att koncentrera sig när man lyssnar, men detta är delvis individuellt.

Får konkurrens. Även om de flesta fortsatt föredrar den tryckta boken vinner ljudboken och e-boken stadigt ny mark.

Många uppskattar ljudböckerna för att man kan lyssna medan man gör annat, men det gör också att man kanske missar delar av innehållet. I detta fall kommer också ett effektivitetstänk in som egentligen är motsatsen till tanken att man ska sätta sig ner och koppla av med en bok. Visserligen lyssnar många bäst när de pysslar med något och på så sätt blir det en avkopplande stund.

Läsaren har högre hastighet på läsningen än den inlästa boken har. Det är möjligt att lyssna på en bok med olika hastigheter och många väljer att ställa in hastigheten på 1,5 för att känna att handlingen går framåt i lagom takt. På motsvarande sätt är det förstås bra att kunna sänka hastigheten på talet vid behov. Att justera hastigheten är ändå inte alltid optimalt då det kan låta onaturligt.

Olika behov

Om man betraktar läsande och lyssnande ur ett förståelseperspektiv så kan man prata om avkodningsförmåga och förmåga att förstå texter. Avkodningen av bokstäver och texter kräver en annan förmåga och ett annat engagemang. Det kan handla om att snabbt kunna få en översikt av texter, ögna igenom rubriker och snabbläsa lite. Detta kan inte göras när man lyssnar. Förmågan att förstå innehållet verkar inte påverkas av om man läst eller lyssnat. För den semantiska förståelsen är skillnaderna små. Att lyssna utan att behöva tolka bokstäver kan för en del vara det som gör tillgodogörandet av innehåll möjligt.

Läsande och lyssnande är inte samma sak. Utan att på något sätt värdera dessa (även om jag är lite frestad att proklamera att läsning av tryckta böcker är det bästa), är de olika sätten att ta del av böcker bra på olika sätt och fyller olika behov. Därtill kommer det faktum att för många är det inte ens en fråga om att välja, att lyssna på böcker är det enda alternativet.

Att sätta sig ner för att läsa, försjunka i litteraturen, bli en del av en annan verklighet en stund – visst är det härligt. Och efter en riktigt god läsupplevelse stannar man gärna upp, låter bokens handling och karaktärer leva lite längre. De allra bästa böckerna lämnar efter sig en känsla av välbefinnande, men även saknad. Den här texten som finns på ett bokmärke är beskrivande: ”En god bok öppnar man med förväntan och stänger med behållning.”

Gun Vestman

Kund eller medborgare?

EN DEL ORD FASTNAR I språkbruket utan att man desto mera reflekterar över dem. För oss som talar svenska i Finland kommer de kanske med en lite annorlunda innebörd in från finskan. Ett sådant ord är kund i biblioteks-sammanhang och överlag inom den offentliga sektorn.

Det ligger nära till hands att misstänka att det är finskans asiakas som ligger bakom användningen av ordet kund, skriver **Margareta Gustafsson** i *Språkbruk* 4/2014. Enligt finsk definition är man *asiakas* både i affärer och på ämbetsverk eller myndigheter, medan man på svenska definieras snävare som en som gör uppköp eller utnyttjar en viss tjänst. Gustafsson påpekar att biblioteken är skattefinansierade kommunala eller statliga institutioner, men att man i Finland ser en starkare tendens än i Sverige att kalla de som anlitar biblioteken för *kunder*.

I Sverige talar man oftare om *låntagare*, *användare*, *besökare*. Också *brukare*, *nyttjare* och *medborgare* förekommer. Men det är inte bara fråga om etymologi, utan kanske framför allt om perspektiv.

Hur biblioteken benämner sina användare är grundläggande, för det påverkar både tolkningen av uppdraget och handlingsutrymmet i det mellanmänskliga mötet, framför **Jan Hjalmarsson** i boken *Bibliotekariens praktiska kunskap* (2016). Det handlar alltså om användarperspektiv och bemötande. ”Benämningen användare är, menar jag, bred och fångar upp olika aspekter på individen, eller olika grupper av människor, oavsett vad de gör på biblioteken. Den är öppen och möjliggör ett inkluderande förhåll-

ningssätt: att lyssna och ta vara på användarens perspektiv på olika delar av verksamheten.”

Hjalmarsson framför att ett kundperspektiv står i ett ideologiskt motsatsförhållande till bibliotekens bildningsuppdrag och medborgarperspektiv och hänvisar till **Bengt Göransson**, som i sin bok *Tankar om politik* (2011) skriver att synen på medborgaren som kund leder till en kommersialisering av synen på samhället. ”När individer och grupper av människor görs till kunder riskerar verksamheten att bli kortsiktig och det demokratiska uppdraget urholkat.”

”Vad är vi som medborgare i förhållande till myndigheterna?”, frågar Gustafsson i artikeln i *Språkbruk*. I Sverige har medborgarskapet diskuterats mycket under de senaste åren. Ärkebiskop **Antje Jackelén** skriver med den uppmanande rubriken “Erövra ditt medborgarskap!” i *Handbok för demokrater* (2018): ”Vi har fått vänja oss vid att i allt fler relationer bli betraktade som kunder eller konsumenter snarare än som medborgare. För något år sedan upptäckte jag att det på en svensk kommuns hemsida talades om kommuninvånarna som ’våra kunder’. Men demokrati bygger på medborgare, inte på kunder. Demokrati byggs och utövas av medborgare tillsammans. Det är ingen konsumtionsartikel.”

Man kan alltså tänka att medborgarna äger biblioteket tillsammans – de är inte i ett kundförhållande. Att använda biblioteket är en form av medborgarskap.

Också Jackelén varnar för att vår demokrati ”inte sitter så fast i sadeln som vi trodde”. Det finns risk för angrepp både utifrån och inifrån: ”Medborgares demokratiska ansvar kan korrumperas genom desinformation eller erodera genom att medborgare degraderas till konsumenter”.

Vi har varken råd med urholkning eller erodering. Låt oss alltså anta ett användar- och medborgarperspektiv och gå inför en större mångfald av benämningar.

Susanne Ahlroth

Överinspektör vid Regionförvaltningsverket med de allmänna biblioteken som specialområde (susanne.ahlroth@avi.fi)

På vandring i *författarnas stad*

Nykarleby kallas ofta för Författarnas stad. Det ville personalen vid Nykarleby stadsbibliotek ta fasta på inför firandet av stadens 400-årsjubileum 2020. Resultatet blev en Författarstig i Nykarleby.

IDÉN TILL PROJEKTET gavs av Nykarlebys museiamanuens **Laura Holm** som tipsade om författarstigen Det litterära Jakobstad som Jakobstads stadsbibliotek erbjuder. Inför det stundande firandet av Nykarlebys 400-årsjubileum passade vi på att nappa på idén.

Hur kommer det sig att Nykarleby är och har varit så rik på författare? En del av svaret ligger förstås i det faktum att **Zacharias Topelius** växte upp i Nykarleby och att han fortsättningsvis präglar andan i staden. Detta kan kryddas med att Finlands svenska lärarseminarium fanns i Nykarleby under nästan 100 år, från 1873 till 1971. Seminarister kom till staden och förde med sig influenser av alla de slag samtidigt som lärande och läsande blev en naturlig sak för många i Nykarleby.

Då frågan ställdes till de medverkande författarna svarade många att undervisningen i modersmål har hållit en hög nivå i skolorna vilket har inspirerat och motiverat många till skrivande. Det faktum att Nykarleby alstrat många författare förr, har även resulterat i att andra vågat ta steget in i författarskapet.

Författarstigen tar form

Att hitta författare för Författarstigen skulle med andra ord inte bli något problem. I januari 2020 fick jag som praktikant på stadsbiblioteket i uppgift att leta fram lämpliga författare och texter. Vi beslöt att de författare som skulle ingå i projektet borde vara födda i Nykarleby eller numera bosatta i kommunen. Vi förutsatte att de gett ut minst två litterära verk och dessutom skrivit en text som nämnde en särskild plats i Nykarleby. Detta så att vi skulle få en direkt koppling mellan texten och de fysiska punkterna längs själva stigen. Allt detta innebar lite detektivjobb, men ett väldigt givande sådant. Från början tänkte vi oss 10 författare, men tack vare det digra utbudet av både författare och lämpliga texter landade det medverkande antalet till slut på 20 författare.

I slutet av 2019 ansökte biblioteket om bidrag från Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland. Ett positivt besked kom dagen efter att biblioteken stängde ner på grund av pandemin, i mars 2020. Glädjen var stor då vi insåg att Författarstigen kunde förverkligas, trots det rådande läget. Jag fick arbetet som projektledare under våren och försommaren. Även Svenska folkskolans vänner och Nykarleby stad har bidragit till Författarstigens förverkligande.

Bitarna pusslas ihop

För att sy ihop en besökarvänlig författarstig krävdes ett häfte med texter, karta, ljudfiler med de upplästa texterna samt en webbsida där materialet kan nås även utan häftet. När man kommer fram till en av de 20 författarplatserna finner man en skylt med samma information som i häftet, i något förkortad version. På så sätt kan även de som hittar skylten av en slump ta del av stigen. Det största arbetet var att få ihop häftet som inkluderar den valda texten, kort information om författaren och om den bok som texten är hämtad ur samt även lite information om platsen man befinner sig på. Det blev ett 40-sidigt häfte som samlar 20 av Nykarlebys mest framstående författare.

Vår strävan var att man både ska kunna läsa det utvalda textstycket och lyssna till texten och helst med författaren själv som uppläsare. Det krävde förstås en del arrangemang, men eftersom författarna var positivt inställda så gick det att ordna. Fjorton författare läser själva sina texter, de övriga ersattes med röster av skådespelare vid Juthbacka Teater. Undantaget från det

Roligt projekt. Monica Sandström (från vänster), **Anne-Lie Haglund**, **Catrin Wiik**, **Olya Tsikhanchuk** och **Johanna Häggblom** förverkligade Författarstigen i Nykarleby under våren och försommaren 2020. Foto: Mats Sandström

Händelser i tornet. Förutom att Författarstigen lyfter fram litteraturen, kan den ses som en guide i Nykarleby centrum eftersom sevärdheter och landmärken i många fall även är författarplatser. **Peter Sandström** skriver exempelvis om ett besök i vattentornet.

Vägledning. Tjugo skyltar finns utplacerade på strategiska ställen i stadskärnan. Man kan välja att gå runt till alla, en promenad på cirka 5 kilometer, eller välja de punkter man själv vill. QR-koden länkar till ljudfilen så att man kan lyssna till författaren som läser texten om just den plats där man befinner sig.

sistnämnda var **Joel Rundt** vars dikter läses av sonsonen **Dennis Rundt**.

Det faktum att man kan lyssna till författarna stärker upplevelsen och ger det hela en personlig karaktär. Den grafiska biten är väldigt viktig för helhetsintrycket. För att ge Författarstigens häfte, skyltar och webbsida ett tilltalande yttre anlitade vi illustratören **Olya Tsikhanchuk**. Varje författarplats illustreras med en tecknad bild – till exempel av brostugan, kyrkan och vattentornet. Olya försåg oss även med en trevlig karta över stadskärnan så att det är lätt att hitta författarplatserna.

Jubileumsår blev pandemiår

När arbetet med Författarstigen inleddes visste vi inte att det nya året skulle föra med sig en världsomspännande pandemi. Pandemin inverkade ändå inte direkt på genomförandet av projektet. Snarare lämpade sig Författarstigen särskilt bra som besöksmål under en tid då sedvanliga evenemang, resor och folksamlingar inte gick att genomföra.

Författarstigen har blivit väl mottagen och den respons vi nåtts av har varit positiv. Eftersom vi kan följa statistiken för ljudfilerna på Vimeo, kan vi se att ljudspåren spelats nästan exakt 2000 gånger fram till början av augusti i år.

Lyssna på dikter. Intill den så kallade Kärleksstigen finns en av Författarstigens skyltar. Här kan man lyssna till Lars Huldén som läser dikter ur diktsamlingen *Heim*. På bänken sitter Oskar Sandström.

Vi har redan börjat prata om Författarstigen 2.0 eftersom nya författare växer upp i Nykarleby och det finns fler vi kan och vill lyfta fram på det här viset. Men tillsvidare är det pandemiårets Författarstig som finns tillgänglig, åtminstone så länge skyltarna är intakta och det finns intresse för dem.

Så välkommen till Författarstigen i Nykarleby och till Nykarleby, här finns mycket att ta del av – framförallt kan man andas av den luft som lär vara så bra för författarskapet!

Text och bild:
Monica Sandström

Författarstigen

Medverkande författare:

Thomas Brunell
Eva-Stina Byggmästar
Ragnar Rudolf Eklund
Karin Erlandsson
Nils Erik Forsgård
Lars Huldén
Malin Klingenberg
Kurt Levlin
Gurli Lindén
Mikael Lybeck
Ulrika Nielsen
Dennis Rundt
Joel Rundt
Anna-Lisa Sahlström
Peter Sandström
Christel Sundqvist
Zacharias Topelius
Anita Wikman
Gösta Ågren
Robert Åsbacka

Anrik förening värnar om det svenska

Finlands svenska biblioteksförening, FSBF, är en etablerad förening med en mångfald av uppdrag. FSBF arbetar för bibliotek och biblioteksmänniskor i Svenskfinland men har även samarbete nationellt, nordiskt och internationellt. Den sociala gemenskapen, fortbildningen och intressebevakningen är föreningens viktigaste områden.

Hur det började

Finlands svenska biblioteksförening har funnits länge och har varit en viktig aktör på det finlandssvenska biblioteksfältet. År 1938 grundades Österbottens svenska biblioteksförening och år 1945 grundades biblioteksföreningen för södra Finland. År 1982 sammanslogs dessa två föreningar till en gemensam förening som fick namnet Finlands svenska biblioteksförening r.f. Efter sammanslagningen bestod föreningen av en Österbottnisk sektion och Södra Finlands sektion som hade verksamhet och möten lokalt, samt av en övergripande styrelse med representanter från båda sektionerna. På höstmötet 2017 godkändes en stadgeändring och sektionerna lades ner. Föreningens angelägenheter sköts numera av en styrelse bestående av en ordförande som väljs vid årsmötet och 8 - 10 styrelsemedlemmar, minst 2 från Österbotten och 2 från södra Finland. Strävan är att skapa en styrelse med representanter från olika slags bibliotek, med olika uppgifter inom biblioteken och som geografiskt är utspridda i Svenskfinland.

Då föreningen år 2013 firade 75 år gavs det ut ett jubileumsnummer av *Bibban* om föreningens historia. Numret sändes ut till alla dåvarande medlemmar, men om någon önskar ett exemplar så är det bara att ta kontakt med styrelsen. Jubileumsnumret finns också att läsa i sin helhet på våra webbsidor.

Föreningens arkiv är donerat till Åbo Akademis bibliotek och omfattar cirka 10 hyllmetrar.

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING

Populär träff. Biblioteksdagarna är ett omtyckt evenemang som ordnas årligen. Denna bild är tagen 2019 men under de senaste två åren har biblioteksdagarna ordnats digitalt, på grund av coronapandemin. Foto: Gun Vestman

Föreningens syfte och verksamhet

I våra stadgar kan man läsa att föreningens syfte är att bevaka och främja biblioteksverksamhet och gemenskap bland biblioteksanställda på svenska i Finland. Vi tar ställning i frågor som berör biblioteksfältet, samarbetar nationellt med andra aktörer inom biblioteksvärlden samt andra finlandssvenska och finska föreningar. Vi samarbetar även inom Norden genom de övriga ländernas biblioteksföreningar och internationellt bl.a. genom medlemskap i IFLA och EBLIDA. Vi vill ge mervärde och skapa gemenskap inom det finlandssvenska biblioteksfältet.

Föreningen följer med aktuella händelser inom biblioteksutbildningen samt ordnar en del fortbildning. Den ordnas vanligen genom biblioteksdagarna, men ibland även som separata fortbildningar och ibland är föreningen medarrangör i fortbildningar som ordnas nationellt.

För närvarande har föreningen en verksamhetsledare anställd på deltid. Verksamhetsledaren sköter en del löpande uppgifter, är föreningens representant i olika samarbetsorgan, arbetar för att utveckla verksamheten och marknadsför föreningen.

Bra teamwork. Samarbetet fungerade som en dans under Biblioteksdagarna 2021, som var föreningens första helt digitala konferens. Foto: Azra Arnautovic

Mycket kreativitet. Konferenssekreterare Adriana Knispel inspirerades mycket av det fina bibliotekshuset Fyyri.

Biblioteksdagar

Finlands svenska biblioteksdagar är föreningens årskonferens som ordnas årligen i maj. Tidigare ordnades dagarna på hösten, vanligen i september och då under namnet årskonferens. Innan föreningarna sammanslogs år 1982 ordnades årskonferenser av Österbottens svenska biblioteksförening från år 1940 och av Södra Finlands svenska biblioteksförening från 1947.

Den första gemensamma årskonferensen ordnades 1983 i Korsholm och hade temat ”Yrkesetik på bibliotek”. Därefter har den ordnats årligen på olika håll i Svenskfinland. De här dagarna är populära och välbesökta. De senaste fysiska biblioteksdagarna ordnades 2019 i Larsmo, Jakobstad, Nykarleby och Pedersöre och lockade cirka 70 deltagare. Den gången var temat ”Bemötande och handledning”.

Det är värdefullt att byta erfarenheter med varandra, att inspireras och förundras. De två senaste årens biblioteksdagar har ordnats helt digitalt då fysiska träffar inte varit möjliga. Genom åren har många teman återkommit på agendan. Idag pratas det om digitalisering och redan på 1980-talet diskuterades frågor kring informationsteknologi och vad det innebär för biblioteken. Detta är något som påverkat biblioteken mycket genom åren. Andra återkommande teman har varit yrkesroll, handledning, traditionellt kontra nytänkande, marknadsföring och givetvis böcker och läsning. En komplett lista över alla gemensamma årskonferenser hittas på våra webbsidor.

Bibban

Vår medlemstidning *Bibban* ges ut tre gånger per år. Tidningen postas hem till alla medlemmar, men alla nummer finns även fritt tillgängliga på våra webbsidor. Ett gediget och omsorgsfullt arbete sätts ner på att fylla vår Bibban med aktuella, relevanta och inspirerande reportage. Vi får följa biblioteksarbetet genom åren och vi vill lyfta fram den bredd och mångfald som finns i verksamheten samt rapportera om förändringar under åren. Här berättas om olika bibliotek, informationskompetens, digitalisering, berättelser, böcker, kulturskatter, filialer, bokbussar, nytänkande, handledning och så oerhört mycket mera.

Våra medlemmar

Enligt medlemsförteckningen hade föreningen vid årets slut sammanlagt 326 medlemmar varav 283 personmedlemmar och 31 institutions- »

Nyheter och reportage. Föreningens medlemstidning Bibban rapporterar om aktuella händelser i biblioteksbranschen men innehåller även analyser av olika slags fenomen inom biblioteksvärlden och författarintervjuer.

» medlemmar. Vi har medlemmar i alla åldrar, från studerande till pensionärer. De flesta arbetar på olika slags bibliotek runtom i Svenskfinland.

Vad är det våra medlemmar önskar av föreningen? Som en röd tråd genom allt går social gemenskap, ni vill träffa varandra och gärna på riktigt. Som vi innan pandemin utan att reflektera över gjorde helt naturligt, tillsammans, på samma ort – och i samma rum! Den tiden, ja, vi hoppas den kommer åter snart. Utöver detta så uppskattar ni *Bibban* och att föreningen är en förenande länk mellan bibliotek, lyfter fram aktuella ärenden, ordnar biblioteksdagar, fortbildning samt fungerar som intressebevakare.

Finansiering

Utöver medlemsavgifter får föreningen sin finansiering mestadels genom bidrag från ministeriet och från olika fonder. De klart största bidragsgivarna genom åren har varit och är fortfarande undervisnings- och kulturministeriet och Svenska kulturfonden. Därutöver erhåller vi årligen mindre bidrag från andra fonder och stiftelser; Konstsamfundet, William Thurings Stiftelse, Stiftelsen Emilie och Rudolf Gesellius fond. Vi får allmänna bidrag för verksamheten men även riktade stöd för *Bibban*, biblioteksdagarna och olika projekt.

Årets biblioteksbok och årets biblioteksgärning

Föreningen delar ut två priser, vartannat år ges det för Årets biblioteksgärning och vartannat för årets biblioteksbok. Årets biblioteksgärning ges till personer, bibliotek eller organisationer som under året utmärkt sig i något projekt eller lyft fram bibliotek på ett exceptionellt sätt. Årets biblioteksbok ges till en finlandssvensk bok som lockat till läsning och/eller lyft fram något unikt och aktuellt.

Kommunikation

Medlemstidningen *Bibban* är en självklar del av vår verksamhet och en av våra kanaler för att berätta om aktualiteter. Föreningen har i många år gett information via biblioteksportalen Biblioteken.fi och för några år sedan satsade vi på nya webbsidor via en egen plattform. Här berättar vi om vem vi är och vad vi gör. Här kan ni läsa om vad som är aktuellt, om olika projekt, samarbetspartner, biblioteksdagarna och så lyfter vi regelbundet fram några artiklar ur *Bibban*.

Föreningen har använt sin webbsida, sociala medier samt månatliga nyhetsbrev för att informera om och marknadsföra föreningens verksamhet. Över 60 procent av föreningens medlemmar läser nyhetsbreven aktivt.

Tveka inte att höra av er till oss i styrelsen med tankar, funderingar, beröm, ifrågasättande eller utvecklingsförslag.

Ta er en titt på våra webbsidor, om ni inte ännu besökt oss där! *https://www.fsbf.fi/*

Gun Vestman

Tre frågor till FSBF:s ordförande

Marina Sandström

Ditt första år som ordförande för FSBF, hur har det varit?

– Mitt första år som ordförande för FSBF har varit lärorikt och jag har fått sätta mig in i nya områden gällande föreningslivet och samarbete med andra organisationer. Det har varit utmanande att endast träffas digitalt och inte kunna ta del av de spontana diskussioner och idéer som kommer fram under fysiska möten. Jag har fått träffa många intressanta och kunniga människor och fundera tillsammans med dem på vad vi vill att föreningen ska satsa på och vad som är vår uppgift nu och framöver.

Vad vill du speciellt lyfta fram?

– Jag vill speciellt lyfta fram föreningens och den övriga biblioteksspersonalens anpassningsförmåga till nya situationer och utmaningar. Vi har alla utvecklats och fått lära oss nya arbetssätt och rutiner under pandemitiden. Föreningens virtuella biblioteksdagar är ett bra exempel på hur vi med nya tankesätt kan nå många deltagare både inom och utanför nationsgränserna.

Vilken tycker du är föreningens största utmaning?

– En av föreningens stora utmaningar är att hitta rätt kanal att nå våra medlemmar och att vara en del av medlemmarnas vardag, både till nytta och till nöje. En annan utmaning, som för många andra föreningar också, är att visa vår synlighet och vara till hjälp för våra medlemmar.

Gun Vestman

Fyra frågor till FSBF:s verksamhetsledare

Azra Arnautovic

Ditt första år som verksamhetsledare för FSBF, hur har det varit?

– Min första tid som verksamhetsledare har ju präglats starkt av coronapandemin. Jag har tyvärr ännu inte fått uppleva föreningens verksamhet då den fungerar ”som normalt”. Samtidigt har vi gjort vårt bästa för att implementera de bekanta inslagen i vår distansverksamhet, bland annat genom biljetter till Helsingfors bokmässa eller genom att ordna konferens – trots det annorlunda formatet.

– Eftersom biblioteken ligger så nära hjärtat har det varit en ära att jobba för bibliotekens och personalens bästa. Föreningens medlemmar utstrålar värme och har en fin gemenskap – en miljö som är underbar att jobba i.

Vad vill du speciellt lyfta fram?

– Jag vill speciellt betona föreningens resiliens. Trots stora förändringar har föreningen lyckats behålla sin status som biblioteksbranschens förespråkare, stärkt gamla band och även knutit nya (bland annat genom nya nätverk). Föreningens grund är stabil – och det märks.

– Föreningen har en unik och sammanförande roll; hos oss samlas bibliotekspersonal från olika typer av bibliotek, och även personer som inte jobbar specifikt på bibliotek. Det jag trivs mest med är ändå att jobba med styrelsen och ha kontakt med våra medlemmar.

Vilken tycker du är föreningens största utmaning?

– Som alla föreningar så är ju medlemsrekryteringen någonting som vi kämpar med. Föreningen är nischad, men öppen för alla biblioteksvänner, och det är någonting vi jobbar på att kommunicera utåt. Det är ett faktum att en människa inte har oändligt med tid och resurser att vara med överallt, men föreningens syfte är så tydligt att våra medlemmar söker sig till oss ganska naturligt. Nu hoppas vi också på att locka med fler studerande, både genom gratis medlemskap (som vi klubbade igenom på årsmötet) och genom projektet biblioteksutbildning.fi, som vi kommer att presentera mer under hösten.

Vad är på gång inom föreningen? Vilka projekt deltar vi i?

– Föreningens verksamhet löper just nu riktigt bra. Vi deltar i nätverksmöten, lyfter upp föreningens och medlemmarnas intressen och jobbar mycket ”bakom scenen”. Vi utvärderar vår digitala konferens och börjar lite nosa på nästa års konferens.

– Just nu är biblioteksutbildning.fi vårt största projekt. Det är en sida vars syfte är att lyfta upp de svenskspråkiga biblioteksutbildningarna, aktörerna som erbjuder dem samt bibliotekspersonalen och studerandena själva. Genom att lägga fokus på svenskspråkiga utbildningar som kan leda till anställningar på bibliotek hoppas vi kunna fylla ett behov som också efterfrågats i rapporten ”*Det breda uppdraget*” (skriven av vår medlem **Maria Grundvall**). I projektet samarbetar vi bland annat med Åbo Akademi och Yrkesakademin, samt ett antal andra aktörer som lovat bistå med expertis och stöd för att kunna genomföra projektet.

– Vi har ett nära samarbete med Finlands biblioteksförening, särskilt gällande lobbning och kontakt med politiker. Bland annat är webbsidan viktigastmedbiblioteket.fi / tärkeintäkirjastossa.fi ett resultat av det samarbetet. Vi jobbade också tillsammans för fortsatt finansiering av ett utvecklingsprojekt om ett riksomfattande e-bibliotek. I slutet av 2020 kom beskedet att projektet beviljades två miljoner euro i tilläggsfinansiering.

Gun Vestman

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING

Ett ljusrött bibliotekskort tände gnistan

FRÅN OCH MED SEPTEMBER kan **Disa Svenskberg** titulera sig pensionär. Hon har en lång bibliotekskarriär bakom sig på ett och samma ställe, nämligen Åbo Akademis bibliotek. Arbetsuppgifterna och verksamhetsställena har visserligen varierat men att byta arbetsplats har aldrig varit aktuellt.

Sin första kontakt med bibliotek fick Svenskberg när hon var nio-tio år gammal. En kompis tog med henne till biblioteket där hon fick sitt allra första bibliotekskort, ett ljusrött, med vilket man kunde låna böcker från barnavdelningen.

– Jag talade båda språken men mitt ordförråd var bristande och olika för svenskan och finskan. Men jag gick i skolan på svenska och lekte på gården med finskspråkiga barn, talade svenska hemma utom då mammas väninnor kom på besök, de talade bara finska. Efter att ha börjat sluka bibliotekets böcker fick jag flyt i båda språken.

Tanken på att bli bibliotekarie kom ändå först i vuxen ålder efter en några år lång vistelse i Sverige. Då var siktet ännu inställt på att bli sjukskötare. Strax efter återflytten till Finland födde hon sitt första barn och under moderskapsledigheten mognade tanken på att bli bibliotekarie, mer specifikt; barnbibliotekarie. Men så blev det inte riktigt.

Hur kom du in i biblioteksbranschen?

– 1982 inledde jag studierna vid Åbo Akademi. Vi var den första årskullen som hade biblioteksvetenskap som huvudämne. Studierna tog länge, jag jobbade många år under studietiden med publikationer av Åbo Akademis forskare. Tjänsten har senare utvecklats och förändrats till ÅA:s forskningsportal AboCRIS.

– Min karriär har utvecklats inom ÅAB, som inte alls är samma bibliotek som 1995 då jag blev fast anställd på Gåvor & Byten. Det är en uppgift som inte längre finns. Verksamheten har förlorat sitt syfte eftersom universitetens publikationer sprids i och med digitaliseringen av publikationerna.

– Efter tjänsten på Gåvor & Byten fick jag jobbet som campusbibliotekarie för samhällsvetenskaper och juridik. Och där har jag trivts i över tjugo år. Jobbet har gått från att handha boksamlingar och lån till undervisning av studenter och under de allra senaste året service för forskare, bland annat med AboCRIS. Man kan säga att cirkeln är sluten.

Välkommen ledighet. Disa Svenskberg går i pension i september. Sommaren och semestern har hon tillbringat på sommarstället och på resande fot, bland annat i Uppsala. Foto: Mikael Syrjälä

Ålder: 66 år
Bor: i Åbo
Familj: sambo, två vuxna söner, samt två katter
Karriär: Åbo Akademis bibliotek
På fritiden: böcker, skidning, trädgård, träslöjd
Boktips: Robertson Davies: Deptfordtrilogin**, Gabriel García Márquez:** *Hundra år av ensamhet*

Är det något särskilt du minns från din karriär?

– ASA biblioteket, som planerats och byggts under 2000-talet, inledde sin verksamhet 2010. Jag fick vara med i planeringen och det roliga var nog att följa med hur folk tänkte om bygget och sitt eget ämne. Med i planeringen var arkitekten, förvaltningen och personer i de samhällsvetenskapliga ämnena, som skulle inhysas i huset.

– Jag blev styrelsemedlem i FSBF i slutet av 1990-talet och ganska snart valdes jag till FSBF:s representant i EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Archive Associations). Organisationen övervakar de offentliga aktörernas möjlighet att erbjuda kunder möjlighet att ta del av all information i den digitaliserade världen, som är allt mer kommersiell. Jag satt i styrelsen i fyra år och den tiden ledde till ett äventyr i digitalisering och kapitalism. Tack vare uppdraget fick jag också besöka olika europeiska städer.

– Jag har också varit med om tre olika biblioteksystem och aktivt deltagit i implementeringen av det andra vid ÅAB. Efter varje byte har det blivit allt svårare att på riktigt behärska ett nytt system, då andra uppgifter har blivit fler och allt mer krävande.

Vad ska du göra nu?

– Jag har njutit av en lång semester som jag tillbringat på landet och varvat ner. Det har varit en het sommar men också kraven på jobbet har tagit musten ur mig. Sommaren har också gått till att bearbeta det skedda. Morgonens självklara sysslor, att ta sig till jobbet, faller bort liksom kontakten med arbetskamrater.

– Jag har i cirka fem år snickrat på Arbis och det ska jag fortsätta med. Motion blir en viktig del av vardagen och jag ser fram emot att kunna (orka) läsa. Och så vill jag resa, helst tågluffa.

Pia Vuorio

Finlands svenska biblioteksförening rf.

Styrelsen 2021

Marina Sandström, ordförande
Bibliotekschef
Vörå kommunbibliotek

Sarah Hagström, viceordförande
Informationsspecialist
Hankens bibliotek

Lisa Ahlvik
Specialbibliotekarie
Pedersöre kommunbibliotek

Margareta Danielsson
Informationsspecialist
Hankens bibliotek

Mikael Gros
Content Manager
Ebban

Heidi Honga
Bibliotekarie
Åbo Akademis bibliotek

Lotta Karlström
Bibliotekarie
Nykarleby stadsbibliotek

Tobias Larsson
Specialbiblioteksfunktionär
på barnavdelningen
Richardsgatans bibliotek

Monica Sandström
Biblioteksfunktionär | Egenföretagare
Nykarleby stadsbibliotek | Bildström

Gun Vestman
Informationsspecialist
Tritonia, Vasa universitet

Teresa Westmark
Bibliotekarie med verksamhetsansvar
Mariehamns stadsbibliotek

Styrelsen nås på fsbf@fsbf.fi

Utanför styrelsen

Azra Arnautovic
Verksamhetsledare
azra.arnautovic@fsbf.fi

Adriana Knispel
Verksamhetskoordinator
adriana.knispel@fsbf.fi

Pia Vuorio
Chefredaktör
fsbf@fsbf.fi

Medlemsavgift

Ordinarie medlemmar 25 €
Arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Studerande: gratis (OBS! Nytt för i år!)
Konto:
IBAN: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betalarens namn bör vara samma som medlemmens.

Adressändringar

Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till Azra Arnautovic på azra.arnautovic@fsbf.fi

FSBF på sociala medier

Webbplats **www.fsbf.fi**
Facebook
Finlands svenska biblioteksförening
Twitter fsbf_fi
Instagram fsbf.fi

Instagram takeover
Om du eller ditt bibliotek vill dela med er av er vardag, intressanta projekt eller evenemang, får ni väldigt gärna ta över föreningens Instagramkonto under en överenskommen tid. Intresserad? Ta kontakt med Azra Arnautovic på azra.arnautovic@fsbf.fi för mer information.

Medlemsavgiften

Vi vill påminna er om att betala årets medlemsavgift! Medlemsavgiften är 25 € för ordinarie medlemmar och institutioner, 10 € för arbetslösa, pensionärer och moderskapslediga. Nytt för i år: studerande gratis.
Betala in på kontot: IBAN: FI1280001270200513
BIC: DABAFIHH
Referensnummer är: 30 050 15.

Har ni frågor får ni gärna ta kontakt med verksamhetsledare Azra Arnautovic på azra.arnautovic@fsbf.fi.

Foto: Jeremy Jaune

Bok
BIO

NYHET

Bokbio för skolelever

Efter flera års succé med Bokbio för yngre barn, kommer nu Bokbio för skolelever. Eleverna ser nordisk film på biblioteket och/eller i skolan och bekantar sig med nordisk litteratur som anknyter till filmens tema. Det finns tre temapaket:

Hjältar och symboler (åk 4–9)

Nordisk mytologi (åk 7– andra stadiet)

Könsidentitet (åk 7– andra stadiet)

ETT TEMAPAKET består av en kortfilm, en långfilm, litteraturlista och pedagogiska uppgifter. Man bjuder in eleverna till biblioteket, ser en kortfilm tillsammans och utför uppgifter som innebär att eleverna bekantar sig med nordisk litteratur.

I skolan kan man fortsätta med att se en långfilm och bearbeta upplevelsen med olika uppgifter.

Bokbio är producerat av Finlandssvenskt filmcentrum och Walhalla rf med stöd av undervisnings- och kulturministeriet. Det verkställs i samarbete med Nordisk kulturkontakt, som fungerar som projektets expert inom nordisk litteratur.

Materialet är gratis att använda och finns på **www.bokbio.org**

PS! Fortsätt också att ordna Bokbio stunder för yngre barn! Allt du behöver finns på **www.bokbio.org**

Flykten över gränsen

Odins öga

Girls Lost

Jag är rund

Valhalla

walhalla FINLANDSSVENSKT FILM CENTRUM Nordisk kulturkontakt